

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél l'vén.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltenek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Lux in tenebris.

Az éjszakába a setétség felé indul ma minden.

Maga a nap is ez a kiegétt tűz golyó, mely futását alacsony ivben végezi a ködös párás levegőn keresztül. Alig kelt, már elnyomja az éjszaka.

Ne mondjátok nekem, hogy ez mind csak csalódás és mi a tavasz, a fény felé haladunk. Mi a kiknek meg volt már tavaszunk és a Nap is, melynek sorsát iker testvére a hold mutatja, mindnyájan a nagy tél, az örök éjszaka, az örökkévalóság felé vitetünk.

De miért indultunk el utnak akkor, ha a vége mindennek egyformán a megsemmisülés?
A sir, az éjszaka.

Az éjszakába indulnak a civilizáció hordozói, a tűz szikrát okádó, zihálló vasszörnyetegek, a vasutak komor óriás lokomotivjait is. Olyanok ezek a piros szemű, nagy dübörgés közt a kocsik egész seregét vonzó gépek, mint az ember óriások. (Azok után is az egész világ mozdul, azok lábnyomán is megrendül a föld. Hogy ragadják magokkal, hogy alakítják által képökre és hasonlatosságokra, hogy alkotják ujja a világot.)

Most Marx ez a német lélek az uralkodó planéta. Vele indul a félvilág és ellene védekezik a régi.

De miért e küzdelem, miért az új teremtettség, ha a földön és földdel ugy is mindennek vége lesz. Ha egyik civilizáció a másik hamvából kél s mindegyiknek vége lesz a sarki vidék eltörpülése mely szerint a magas fenyőből zuzmó, a félistenből pedig halzsir ivó nyomorék lesz.

És az ember, a magános ember, kinos küzdelme, hosszú szenvedése, kevés öröme, rövidke élete miatt, ha mindegyikre egyformán a sötét éj borul? Miért? hát az életért magáért. A holdak kiégnek, a napok lehullanak az égről. De már képződnek és készülnek azok a sokkal szebb új holdak és sokkal tökéletesebb új napok magvai. Ott fent a megmérhetetlen kiterjedettség ágyában, ott ott a most megjelenő bizonytalan futással keringő üstökösök között. És a mai társadalmi harc csataterét borító utolsó éjszakában, melyből kelni fog egy szebb, csodásabb világ.

A küzdelem éveit élem s a mulandóság sebes folyama ragad magával. Időm eltelőben. Napom alatt jár. Fáradt vagyok. Szemem homályos, könyeim keresztül alig láthatok. Eltévednék, óh Uram Jézus, ha nem ragaszkodnám hozzád s nem foghatnám meg ruhád szegélyét. Óh légy oltalmazóm, mig utam végét ér. Óh légy szószólóm, a nagy bíró előtt. Óh légy világosságom a nagy éjszakában, melyben én is elpihenhetek. Nekem és minden testvéreimnek. Azoknak is a kik előttem elmentek és azoknak is kik utánam következnek. Mindnyájunknak.

Vándor.

Egy kis elmélkedtető.

„Egy kis emlékeztető“ cím alatt felel a „Sárospataki Reform. Lapok“ f. évi január 19-iki számában Révész Kálmán esperes ur az O. R. L. E. elnökének a „Debreceni Prot. Lap“ múlt évi 51-ik számában olvasható cikkére, amelynek címe: „Az egyesületi jog“. Voltaképen nem is az egész cikkre válaszol, hanem annak csupán az állítására: „Nem volt még rá eset, hogy valamelyik egyházi, vagy tanügyi egyesület a konvent elé alapszabály megerősítésének kérésével állott volna.“

A Révész Kálmán ur cikkére — az O. R. L. E.-nek, a szervezés tömérdek munkájával elfoglalt elnöke helyett, ki nagymérvű elfoglaltsága miatt minden támadásra nem reagálhat; én válaszolok. Ha netalán engem a nagytiszt. esperes ur lekicsinyel, arról nem tehetek és azt aequo animo elviselem. Az O. R. L. E. ügye, épen úgy, mint minden igazi nagy dolog, áldozatokat, csöndes, türelmes kitartást követel a maga hiveitől.

Miről is van szó?

Arról, hogy az O. R. L. E. alapszabályai ministeri megerősítés előtt, legalább véleményezés végett, a konventhez terjesztendők-e, vagy nem.

A mi nézetünk az, hogy — nem A Révész Kálmán urék nézete az, hogy — igen.

Az O. R. L. E. elnöke, fent jelzett cikkében a nemleges nézet támogatása végett hivatkozott a törvényre és a szokásra.

Révész Kálmán esperes ur a törvényről nem nyilatkozik. És pedig azért nem, mert a törvény a konventnek ilyen jogot egyáltalában nem biztosít. Sőt azzal, hogy a konvent jog és hatáskörét kimerítő taxatív felsorolásban (E. T. I. tc. 75. §.) e jogot nem említi; egyenesen kirekeszti ezt a jogot a konvent jog- és hatásköréből. *A taxatív felsorolás jogi természetéből kétségtelenül következik ez.* Ilyen joggal a konvent már csak azért sem bírhat, mert a konvent nem hatóság, csak testület (I. E. T. I. tc. 6. §.). Az alapszabályoknak egyszerű felterjesztése is hatósági jog és kötelesség (I. a magyar polgári gyakorlatot). Hát még véleményes felterjesztése!?

Egyedül a jogszokásra vonatkozik a Révész Kálmán esperes ur felszólalása. Erre nézve nyújt „egy kis emlékeztetőt“.

De bizonyára egyet ért velem a nagytiszt. esperes ur abban, hogy nem csak emlékezni kell; hanem elmélkedni is.

És én most a nagytiszt. esperes ur emlékeztetének tárgyát elmélkedésem tárgyává teszem. Ezzel — nézetem szerint — szükséges folytatását igyekezem adni az ő cikkének.

Micsoda sulya van az „egy kis emlékeztetőnek“ a vitakérdés mérlegében? Erről kell itt elmélkedni?

A nagytiszt. esperes ur így kezdi az irását: „*Sajnálatra méltó feledékenységgel, vagy rettentés vakmerőséggel dolgoznak az O. R. L. E. vezető férfiai.*“ Majd az agyoncáfolandó állítások beállítása után így vezeti be a „cáfolatot“: „*Ezek után figyelmet kérek a tisztelt olvasóktól.*“ És e figyelmet ébresztő kezdet után bebizonyítja, hogy az országos ref. tanáregyesület alapszabályait 1902-ben előbb a konvent erősítette meg, csak azután a vall. és közokt. minister. (Ennyi tartozik legszorosabban az ügyre.)

Erre is elmondhatjuk: hatalmas kezdet után csekély eredmény! Ha a kemény hangot viszonzni akarnám, idézhetném a példabeszédet a vajudó hegyről meg a kis egérről. De mellőzöm. Targyilagós kívánok maradni.

Vegyük hozzá még a Révész Kálmán ur bizonyításához azt is, hogy az országos ref. tanítóegyesület alapszabályait is megerősítette a konvent. Vegyünk hozzá annyi alapszabály-megerősítést, amennyi valóban megtörtént. Még akkor sincs bebizonyítva, hogy a *vitu főkérdésében* Révész Kálmán urnak van igaza.

A jogszokással nem igazolható az, hogy az O. R. L. E. alapszabályainak megerősítése, vagy véleményezése a konvent jogköréhez tartozik.

Először is bizonyos az, hogy vannak olyan egyháztársadalmi egyesületek, amelyeknek az alapszabályait — egyházi *hatóságok* megerősítése, véleményezése, sőt fölterjesztése nélkül — erősítette meg az illetékes minisztérium. Ezt Révész Kálmán esperes ur sem fogja kétségbe vonni. Ha kétségbe vonja: majd én is rá bizonyítok.

A jogszokás tehát ez ügyben nem következetes, hanem ingadozó. Ingadozó jogszokás pedig szokásjog forrása nem lehet.

Továbbá a szóban levő szokást úgy lehet tekinteni, mint törvényrontó szokást a konvent jog- és hatáskörét *taxative* szabályozó törvény-szakasszal szemben. Hiszen a *taxatio* ezt mondja: *csak ennyi a hatáskör és nem nagyobb.* És a konvent jog- és hatáskörét szabályozó *taxatio*ban az alapszabály-megerősítés nincs benne: *tehát ki van zárva.* Ámde a törvénykorrigáló jogszokás longaevitása a kánonjog általánosan bevett álláspontja szerint: legalább negyvenesztendő.

Az pedig, hogy az itt különben is ingadozó jogszokás immár negyvenesztendő, ugyebár, nem igazolható.

Ezek után, ugy vélem, megállapítható, hogy annak a véleménynek, hogy az O. R. L. E. alapszabályai a ministeri megerősítés előtt a konventhez terjesztendők; semmiféle jogi alapja nincsen.

Ne csak emlékezzünk. Hanem elmélkedjünk is. Az emlékezés csak aprószeres inas. Az elmélkedés az építőmester.

Ha rosszul elmélkedtem: tanítson jobbra a nagytiszt. esperes ur. Köszönettel veszem.

Jánosi Zoltán.

Rejtélyek.

Ime, rejtélyek mindig lesznek.

Napvilág elé állítok pár esetet ez alkalommal.

Ime, itt van egy cikk „Veszedelemben”. Ha szerkesztői megjegyzésben jelezve nem volna: „előkelő világi emberünk kezéből vesszük és adjuk a fenti sorokat stb.” — hát azt gondolnám, míg Homérosz szunyókált, úgy került e cikk a lapba. De — „előkelő világi emberünk!” — ez nem csak *numerál* hanem *ponderál* is.

Az egész cikk egy rejtély!

Muszáj leírnom a következőket: „Ezelőtt sokat jártam a templomba. Rendkívül érdeklődtem az egyház ügyei iránt. Világért el nem maradtam volna az óesztendei istenisztelettől, pedig valóságos életveszedelem volt bejutni s egy órán át bennmaradni a templomban. Feszült figyelemmel lestem az újév reggelén a mult esztendőről szóló statisztikát, a mit felolvasott a pap. Remegtem, mikor vallásváltoztatásra került a sor, sokan hagyták-e el egyházunkat? Nehány évig mindig megnyugvással mentem haza. Hála istennek, nincs baj, pluszszal végződött az elszámolás. Azt persze nem vettem észre, hogy évről-évre több a kilépők száma, évről-évre kevesebb a kik más egyházból helyükbe jönnek. Egyszer aztán nem hijába szorongtam: minuszban maradtunk. Megbomlott az egyensúly. Többen mentek el, mint a hányan jöttek. Ma is megrendit, ha erre a beszámolóra visszagondolok. A megdöbbenésnek, az elszörnyedésnek, a keserűségnek az a hatalmas moraja, a mi a budapesti Kálvin-téri nagy templomon végigzugott.

A pusztulásnak indult nyáj pásztora, a mint némán megkövülten állt ott a szószékben. A következő esztendőben megint minusz, de már jóval nagyobb, mint az előző évben. A mikor ezeket a statisztikai beszámolókat hallgattam, úgy tetszett nekem, mintha a kalapácsütéseket hallanám, a mint szegezik ránk a koporsófedeleket. A gyülekezet fájdalmas feljajdulása meg olyan volt mintha mindnyájunk legdrágább halottját siratnák.

Azóta nem járok a templomba.

Minek hallgassam, hogy fogy évről-évre egyházunk

tagjainak a száma, hogyan gyarapszik más felekezet a mienkből? Minek hallgassam, hogy a protestantizmus ma holnap csödbe kerül hogy napjaink meg vannak számlálva? Nem szeretem a vészharang kongását, velőig hat.

Vallásos összejövetelekre, a bibliai estélyekre se járok. Fáj látnom azt a kétségbeesett küzdelmet a mit papjaink vivnak az egyház megmentéséért stb.”

Érdekes a további folytatás is, de bizonyára elég eddig az idézésből.

Annyi rejtély van benne, hogy no!

A felhozott helyivonatkozásu tények is rejtély. Én is figyelemmel kísérem budapesti egyházunk életét, fejlődését, a minek b. e. Török Pál jó fundamentomot vetett. Összehasonlítást teszek, a legelső kezdeményező lépések s a mai legújabb, december 16-án tartott egyháztanácsgyűlés előterjesztései, költségelirányzata s ezek alapján várható jövő között. A fejlődés nagyarányu. Mindenütt mozognak, — és pedig eredményesen. Már amennyire a hirtelen megnövekedett pusztamezőn igenkorlátolt eszközökkel lehet! Többékevésbé ismerem részint közvetlenül, a különböző egyházi egyletek életét tevékenységét mozgó erőt. Kétségbeesésre nem látok okot. Sőt. Remélni lehet és remélni kell is, hogy a mint lélekszámban minden magyarországi ref. egyházaink közt legelőre került, ugy igazi valláserkölcsei tevékenységben sem marad hátra. És ez a vallásos tevékenység a siker egyedüli biztosítója.

De hát legyen. Tényként veszem, a mi tényként van előadva. Hogy a pusztulásnak indult nyáj pásztora némán, megkövülten állt ott a szószékben. Hogy a budapesti kálvintéri nagytemplomon végigzugott az elszörnyedésnek és keserűségnek hatalmas moraja. Még azt is megengedem: szinte istentelenség leírni ezt a szót! „hogy a protestantizmus ma holnap csödbe került!”

Nos, elég-e mindezeket tényként megállapítani? Volt — nincs! „Előkelő világi emberünk”. Illyés kétségbeesésével, még az angyalokat is sötét gyászra hívja már:

„Sirjatok testvéri könnyeket,

Győz a hazugság, a föld — elveszett!”

Álljunk meg itt s gondolkodjunk.

„Cogitator” nem egyén, hanem fájdalom — típus. Csakis ezért érdemes e típuszal foglalkozni.

Templomba járnak — szórakozni és élvezni. Mig van mit. Ha pedig baj van, vagy éppen valami nem tetszik — ott hagyják!

Minek járjak templomba, olyant hallgatni, a mi az én izlésemnek nem megfelelő! Nem járok templomba. Minek menjek vallásos együletbe? Mikor ott erős munkát végeznek! Nem járok együletbe.

Ez egy rejtély.

Az Isten szerelméért! hát mi a vallás és vallásos élet? általán az egyén benső érzelmi és értelmi világa? erre ható tényezők? az igaz krisztianizmus ereje, erélye és követelménye?

Mik ezek külön és együttes hatásukbau?

A katolikus embereknek, akár alantállók, akár előkelők, nem szükség ilyes kérdéseket lelkekben felvetniök, mert hiszen ott a közvetítő hatóság, a mely kézenfogva vezeti őket bölcsőjüktől a purgatóriumonát, Istenhez, vagy az ördöghöz, — ki hova való!

De református ember, akár egyszerű, akár előkelő, tudja a bibliát, ismeri a Krisztust, — tudnia, ismernie kell! S ha tudja, ha ismeri, — hogy viselkedhetik úgy? még hogy is irhat úgy?! mint azon „előkelő világi emberünk.

Ez a mi igazi beszédünk!

Tapasztalt tengerészek beszélnek, hogy a hajó patkányai, csodálatos ösztönből, előre megérzik a hajó vesztét s igyekeznek menekülni előre. Mert hát ezek csak patkányok. Azonban a tengerészek, még a legutolsó matróz is, — ha igazi tengerészvér lüktet ereikben, — utoljára hagyják el a sülyedő hajót, vagy vele pusztulnak. Mert ezek férfiak.

Nemcsak egyházunknak, sőt hazánkunknak, nemzetünknek nagy kárára, az a magyar középosztály, mely pusztító viharok között is, egyházának, nemzetének hánykódó hajóján, recsegő árbocok és tépett vitorlák mellett is, szinte dacos mellet kitarított.

„Ki térdel — annak élet int . . .

De nem mozdulnak ők!“ ma már csak romjaiban található s már születni is hajlékony derékkal születik s inkább Madách Évájának érzése vezeti:

„Ah, élni . . . élni! mily édes, mily szép!“

De mit mondjunk az olyan református előkelőségre, a mely nem jár se a templomba, se vallásos összejövetelre, még egyházkormányzatra sem, mert mindezek egy kis megerőtetéssel járnak. Mert oda kellene állani az evezőkhöz, hadd feszüljenek az izmok, hadd gyöngyözzön a verejték, hadd lobbanjon a Krisztusi lélek kitörő és bizó szemvillanása, hadd öntsön el szívet, lelket, egy csodálatos meleg érzés, másokba is átáramló tetterő: *Mit féltek hát ti óh kicsiny hitűek! Fluctuat nec mergitur!*

Ez férfiaknak való zene, az egeket is megvívó élet zenéje! Gyenge szívnek elringatóbb a művészi mise áriák, megfelelő környezetben . . . pihenni . . . élvezni . . .

De már ma odaát is másként van. Előkelő és nem előkelő kath. egyháziak, világiak, minő tüzzel, eréllyel fogtak munkához. Ők nem hagyják ott a templomot. Nem hagyják ott az egyleteket. Igazán lázas izgalom van köztük, hogy összesített erővel fentartsák a mult hagyományait s alapozzanak a jövőnek. Ezek férfiak, ezeket becsülni lehet!

De egy református férfi, iskolázott, gondolkodó, vallásos érzésű, úgy irni s eshetőleg úgy cselekedni, mint Cogitator és a Cogitatorok! *ez igazán rejtély!*

Ez a rejlély azonban némileg kulcsot talál, ha meggondoljuk, hol? és minő körülmények között szerzik, még előkelőségeink is ker. vallásos lelkületöket?!

Mert a tehetség megvan bennünk a vallásos érzéshez s ebből származó vallásos élethez; de hogy ez az érzés és élet minő irányban formálódik, ez már a viszonyok és behatások eredménye!

Fájdalom, a legelső és leghatalmasabb faktor: a család, ma már csak a testet táplálja és öltözteti. Egészen bele éltük magunkat ama természetellenes gondolkörbe, hogy a szellem és erkölcs nevelése, kizárólag az iskolák kötelessége. Az iskolák pedig, vagy csak időtöltők, vagy valami kenyérszerző műhelyek. Mindenki magát, a maga lelkét, kérdezze meg e dologban, ha így olvassa zokon venné. A lelki élet problémái, legtöbbször problémák maradnak. Holott alakulniok kellene s irányító erővel működni egész életünkön át.

A krisztianizmus, a maga tisztaságában és fenséges edző erejében, csoda dolgokra képesít. De ismerni kell a maga tisztaságában és gyakorolni élettevékenységben, főként annak és azoknak, kik utmutatókul rendelvék, különösen az iskolákban.

Nos, iskoláink, a tiszta krisztianizmus gyakorló munkaterei??

Mit tanulunk és mit gyakorlunk iskolánkban?

Ez is egy rejtély!

Csak egy rövid példát hozok fel. Lapunk mult évi 45. számában, rövid bemutató cikkeske van. „A zsidóság és keresztyénség szociálisztikus tanai“ cím alatt. Jónévű ifju tanárember munkája, a ki sokat olvasott, főként német munkákból. Nem volt még ugyan ideje, hogy a maga konyháján kisüsse-főzze, a másik által termelt szellemi s főként vallásos tápanyagokat, de ha tanit a katedrán, mindenesetre azokat találja föl, melyeket maga is jóizűeknek talált.

En csak a vallásos érzésről és gondolkodásról emlékezem. Hiszen a mi „előkelő világi embereink“ itt is szedik fel a vallásos lelki táplálékokat, a mi aztán életerővé, vagy közönyösségé alakul.

Ilyen tudományt hall a jogászember: „Seydel föltevése s mások kutatásai szerint is valószínű, hogy a Jézus 12 éves korától a 30-ik évig, a mikor felőle az evangéliumok semmit sem tudnak, a budhista barátok tanítványa volt.“

A tudomány összehasonlítás és különböztetés. Plátó szeriut az 1 és 2. Hasonlóság — különbség.

Vajjon ez a Seydel és a kik kabátját fogják, teljes ismeretével a krisztianizmusnak (ezek az evangéliumok és sok-sok segéd tudománya nyomán) és budhizmusnak, összehasonlítva a tisztán tárgyilagossá vallásos élettelveket s nyomukban fakadó élet tényeivel, nem tarthatják-e ledér könnyelműségnek, már tisztán csak a tanok alapján is, ilyen gyerekes mesével mesélni a legkomolyabb dolgokról!!

Jó, ha az ember a maga szemével is lát.

Aztán ilyen tudományt:

„Jézus a zsidóság mózesi törvényének teljes egészében való megvalósításáért szállott sikra; nem fenálló vallási tételekkel szemben kelt harcra, hanem a feledésbe jutottak felrissítéséért s a vagyon, a gazdaság ellen, ezért kellett meghalnia.

Igen krisztianizmust, csak Hertzka prédikálhat a maga szociális képzelgése szerint, de távolról sem a biblia alapján. Hanem annyi bizonyos, hogy az ember lelki életének ama mélységei és magasságai, melyek a Jézus tanításaiban, főként élettevékenységében tiszta világitást és tiszta értelmet nyertek, igazán megérdemelnék, ha nem is ref. keresztyén szempontból, de általános élettani szempontból, hogy a tiszta látás megteremtésére hivatott tudós tanáraink, ne kétes véleményeket és gyanításokat, hanem komoly, megfontoló lelkön is átszűrt igazságokat hirdessenek, uton-utfélen, főként pedig tanítványaik előtt.

Mert „föltevés“ és „valószínűség“, nem egyuttal igazság is, annál kevésbé bizonyító erősség. Csak kísérleti eszközök csupán. És komoly tudós, ilyen kísérleti eszközöket, igazságként nem fog tanítani, hirdetni soha. A saját tudományos megbízhatósága érdekében sem teheti, annál kevésbé a szent igazság érdekében.

Az a föltevés, hogy Jézus 12 éves korától 30-ig valamelyik budhista klastromban tanult, egyszerűen föl

tevés és még nem is valószínűség. Annyiszor meg lett állapítva, a két vallásnak úgy elvei, mint gyakorlati következményei közt levő áthidalhatatlan különbség, hogy csupán gyerekes kíváncsiság foglalkozik ily föltevés-ekkel, némi részben azon okból is, mert köztudomás szerint, az újabb idők tulfinomult ideges egyénei, a budhizmussal is kísérleteknek már Európa némely nagy városaiban, mint egyéb pikáns dolgokkal. Hagyjuk nekik, ha ez nekik jól esik; de azt hiszem, hogy Debrecen még nincs a tulműveltség azon magaslatán, hogy a Trimurtit állítaná be Krisztus helyett a nagytemplomba.

Aztán az a másik cucilista tudomány, hogy Jézus „a vagyon és gazdaság ellen kelt harcra s ezért kellett meghalnia,” ez is egy szégyenletes föltevés, melynek a Jézus beszédében és magaviseletében egy szemnyi komoly alapja sincs és csak oly tudósok beszélhetnek ilyen föltevést, kik a bibliát inkább a szokásos angol kötésről ismerik. Többször olvastam a szocializmust ismertető művekben, hogy általában előszetettel hangoztatják ott, a hol ezzel is hathatnak, miszerint a Jézus is igazi telivér szocialista s a bibliá teli van kommunista elvekkkel. Egyik főerősségök ez a sokszor előranciaigált evangéliumi ifju, a kinek azt tanácsolta, Jézus, hogy adja el mindenét és ossza ki a szegények között. És a gazdagság iránt való gyűlöletként emlegetik Jézus azon megjegyzését: „Könyebb a tevének a tüfökán átbujni, mint a gazdagnak istenországába.” Holott ennek a gyönyörű és mély érzelmű evang. történetnek élettani és valláserkölcsi igazsága oly távol áll a vagyongyűlölettől, kommunizmustól, modern szocializmustól, mint az ég a földtől! S a hasonlóságról csak azok beszélhetnek, kik komolyan sohasem kísérlettek meg, még a saját lelki világuk életével sem számot vetni, annálkevésbé ennek magasabb érdekeit a krisztianizmus mérlegére tenni.

A dolog elég komoly és érdekes ahoz, hogy még egykevésbé állítsuk lelkünk elé ezt az evang. ifjut, a mint Jézussal szemben áll. Akkor is érdekes lehetett, mert hárman is megírták, u. m. Máté, Márk és Lukács szentírók. Csaknem szóról-szóra egyformán és pedig nemcsak ezt a történetet, hanem mintegy mileujét is, a mely szinte könnyűvé teszi a történetnek, mint külső buroknak magja kihámozását. És mégis! hány prédikációt is olvastam én erről, a melyek egészen távolmzökön kalandoztak, egyéni izlés és hangulat szerint!

Szóval: az evang. gazdag ifju.

Jézus tanít, szabad helyen, körülte sokaság. Tanításainak tárgya: a magasabb szellemi és erkölcsi jók értéke, megszereshetősége, megbecsülése, felhasználása, boldogító volta. Mindig erről beszél, példában, hasonlatban, példázatokban, történetekben, egy-egy életjeletben, a mint kínálkozik az alkalom. Ime itt is kínálkozik. Farizeusok jönnek, kísértő kérdéseket vetnek fel, családi életéről, házasságról, egyébéről. Jézus, a legegyszerűbb és legbonyolultabb kérdésből is kihozza, felmutatja, a lélek életét, ennek javait. Hogy még szemléhetőbbé tegye, a földhöz tapadt ember, helyes álláspontját, viselkedését, a lelki javakkal szemben, otlévő kisgyermekre mutat s e gyermekeknek szüleik iránti odaadásában, bizalmában, szeretetteljes ragaszkodásában, az emberek helyes viselkedését tünteti fel Isten és az ő országával, vagy a lelki javakkal szemben.

Ez az erkölcsi légtör és lelki hangulat, mely kö-

rülveszi azt a hallgatóságot, ott Isten szabad ege alatt a szabad mezőn. S hogy volt hatása is, éppen az a bizonyos gazdag ifju bizonyítja, a ki előáll a sokaság közül s felobbant vágygyal istenországa boldogsága iránt, ajánlkozik, kérdést intéz: „Jó Mester! mit cselekedjem, hogy istenországának kincseit birhassam?! Jézus reá tekint. És a kik foglalkoztak valaha lélettannal, vagy élettannal, emberi ideg életünk egymásra ható viselkedésével, hogyan lehet bepillantást nyerni az akarat műhelyébe egy mozdulat, egy idegrándulás, egy tekintet, egy megállás, sőt egy hanglejtés nyomán: azok előtt egészen természetes, hogy Jézus, ez a rendkívül beható lélek, azonnal tisztába volt emberére nézve. S mikor kérdéseket intéz hozzá a beszélgetésben, nem a maga sejtelmének igazolása végett teszi, hanem hogy a gazdag ifjut a maga vágyainak hálójában fogja meg s így örök tanusagul állítsa, az emberi élet célja és akadályá elé. Minő mély és igaz lélektani problema ez! Minden ember magán tapasztalhatja. Az anyag uralma s ettől való szabadulás vágya! Arra vagyunk teremtve, hogy uralkodjunk az anyagon. S úgy járunk az anyaggal, mint a Mátyás király vargájának rókája. Ismeretes tréfaság, nem mesélem el. De valósággal úgy jár az anyaggal, hogy ráveti magát, szerez sokat, minél többet s akkor?? az anyag fogja meg! A vasketrecbe zárt vadállat lehet csak oly szánalomraméltó rab, mint az anyag rabjai! Vannak elegen, És amilyen fenséges egy tiszta szabad lélek, — s pedig ilyennek kellett lenni Krisztus nyomán minden emberi léleknek, — oly beestelen és nyomorult a földi gazdagság rabja. S ilyen volt az a bizonyos evang. gazdag ifju. Nem volt képes menekülni az anyag bilincseiből. Mikor a parancsolatok betöltéséről beszél, akkor is nyomorultul hazudik. Éppen a próba bizonyította, hogy hazudik. És a hozzá hasonló gazdagok mind hazudnak, mikor művelt, nemes, lelkületöket, áldozatkészségöket emlegetik. Menynit lopnak, csálnak a vagyongyűjtésnél s mikor már elaltatott lekiismeretök is ellenök kiált, dus asztalukról lehulló morzsalékokkal altatgatnák, csititgatnák lekiismeretöket! Olvashatunk ilyenekről manapság is lapjainkban, midőn még egy-egy kitüntetés, címek, rendek, főrendiházi tagság stb. nyugtatja meg az illető kiváló embert, hogy jó uton kereste, — nem a Krisztus szerinti istenországa kincseit.

Ez az evang. gazdag ifju történetének örökéletű magja. Nincs ebben egy betű se, a mai szocializmus és kommunizmus vakondtúrásaiból. Egyetlenegy betű se! Csak azt kell nézni és látni a bibliában, a mi ott van és nem azt, a mit mi akarunk ott látni, — mindjárt meglátjuk az igazságot.

De hát mért nem akarjuk az igazságot látni?

Ez is rejtély!

Az élet: — fejlődés. A fejlődés: — az élealakok összhangzó egymásrahatása. Ilyen összhangzó élet tüköre embervilágunkban, a Jézus tanítása és életpéldája. Egy szóval: a lelki élet nagy törvénye.

Csodálatos! . . . Az anyagi élet fejlődésénél már beállította a kutató tudomány ez élettörvényt: a kiválasztást. A nagy angol bölcsepsz-természettudós nyomán megindult a közgazdasági, sőt ipari életben, a gondos kiválasztás művelete. A kik e törvény nyomán haladnak, bámulatos eredményeket érnek el, főként a növény és állatvilágban. Anglia kezdte, folytatta Németország, Franciaország, Amerika. A ki ezekről olvas, vagy még-

inkább saját szemével szétnéz a világban, s látja, hogy a növény-és állatnemesítés terén mit értek el a nagy élettörvény alkalmazói, — minő szépség, gazdaság, egyetemes jólét fakad okos lelkők nyomán: — mély szanó rokonzeny támad lelkében a mig sötétben botorkálók iránt. A nyáron 62 magyar gazda utazta be Németország egy részét, hogy ismerni tanulják az ottani gazdasági életet s leírták egy könyvben tapasztalataikat, fényképfelvételekkel is élénkítve. A ki csak ezt elolvassa, mennyire megmozdul benne a látó ösztön! Aztán egy amerikai kísérletező: Burbank, kitartó munkájának eredménye, a gondos, türelmes kiválasztás által! Hogyan lehet az emberi értelemnek behatolni mintegy a teremtés műhelyébe s munkatársul lenni a teremtő Istennek.

Ezek anyagi dolgok, csupán élethalakok fejlesztése a növény és állatvilágban avégből, hogy a gyomornak, testi erőnek, szem látásának s ezek útján nyert kellemes érzésnek közvetítői legyenek. Semmi több.

Pedig nekünk még több kell!

Ez a több: a mi lelki életünk gyönyöre.

Krisztusunk kifejezésével: Istenországa!

Lelki életünk igazságokon s ezek megértésén épül fel. A mit látunk, testi érzékekkel észreveszünk, bármily szép, fenséges, gyönyörtadó, — mind muló alak! Azokon belől van az igazság. S a mi, lelkünket megragadja, a dolgok szemléleténél, az is valami benső, a lathatatlan igazság! A kik a művészi szép lényegét kerestek valaha, Plátótól a mai napig, azok megéreztek lelkökben, az igazság tartalmát. Ezt se tollal leírni se szóval elbeszélni nem sikerül, — csak megérzi az igazságot éhező lélek. Az egészséges tudomány folyvást igazságot keres s amennyiben talál, piacra viszi hogy masok is boldoguljanak vele és általa.

A tudományos buvárkodás, bármely téren, nem egyebb, mint kísérletezés, kiválasztás, a darwini selectio. S itt a rejtély!

Tudományos emberek, a katedrán, miért nem alkalmazzák mindig a kiválasztás elméletét, szellemi, erkölcsi téren?

A német gazdák, — vagy bárhol lakó gazdák, — midőn kísérleteznek, berendeznek egy alkalmas kísérleti telepet, felosztják megfelelő kis parcellákra, s a mi eszköz csak alkalmas és kezök ügyébe esik, remeszalják, hogy tökéletesebb magra tegyenek szert. Egy buza, - árpa, - répa, - krumpli, - vagy virágmagnál éveken át kísérleteznek, minden megfelelő tényezőt melléadvá és elenható tényezőt kizárva, mig olyan vetőmagvat nem nyernek, melyet aztán a vetésforgóba alkalmazhatnak.

Szellemi, erkölcsi téren is csak így lehetne eljárni.

Véleményekkel, gyanításokkal, valószínűségeekkel, lehetőségekkel s több ily fajta szellemi veteménymagvakkal, lehet ugyan kísérletezni, de nem ám a szellemi életmező nagy vetésforgóján, a katedrán, hanem csak a kísérleti telepen a szakegyletekben és szaklapokban. S itt is lelkiismeretes, türelmes, gondos, éveken át tartó utánjárassal, alapos munkával. Mert hát, emberi életünkre nézve, akár egyénileg, akár társadalmilag, nagyobb horderejű-e egy buza, vagy krumplifaj kiválasztása, mint a lelki, erkölcsi igazságok megállapítása?

S főként, református egyházunk és egyháztagjaink érdekében, a kik tanításra, vezérténykedésre vannak

hivatva, nem kell-e meggondolnunk minden szót, minden lépést?

„Vigyázz, hogy a benned levő világosság, sötétség ne legyen!“ — int a Jézus.

En többször tapasztaltam, hogy ifju kísérletezők, bár a legjobb akarattal, tanítványait avagy a nagyközönséget, használták kísérletei települ. A cucilista vigécek is ilyen eljárást gyakorolnak. Bevatik az egész tagot konkollyal, vagy más kétesértékű vetőmaggal s csak az aratás mutatja meg a kenyért éhes közönségnek, hogy biz abból nem ehetnek.

Mert különösen, nagyon elszaporodtak a kísérletezők minden téren.

Sokszor a tulbőség is ártalmas.

Ez alkalommal ennyit a rejtélyekből.

Gondolatanyagul azoknak, kik gondolkodni tudnak is, akarnak is.

Andrássy Kálmán.

P—f. ur reakcionárius?

P—f. (Pokoly József) a Prot. Szemle mult évi decemberi füzetében egy kis keresetlen (?) kitérésben azzal „vádolja“ meg az O. R. L. E.-t hogy — Uram, ne hagyj — szociálistáskodik, a szociálistáktól kölcsönzi fegyvereit — szakszervezetet alakít és a papi javakat el akarja koboztatni (mert ez is baj, ugy-e?). Ha P—f. ur szives lesz egy kicsit gondolkozni: rá jön hogy ezek a fegyverek nem a szociálisták találmányai. A harmadik rend már akkor forgatta ezeket a fegyvereket, mikor a negyedik rend, mint öntudatos, külön társadalmi osztály még nem volt sehoh. A polgári osztály sajátja ugyebár a céhrendszer, a kereskedő társaságok stb. És a szekularizáció a polgári radikálizmus régi követelménye.

Nálunk a 18-ik század utolsó évtizedének első felében a pamphlet-irodalomban és a 19-ik század 40-es éveiben (borsodi levél!) a polgári liberálisok egész serege hangosan követelte az egyházi javak részben való elvételét. Franciaországban, Spanyolországban, Németországban és egyébütt a polgári osztály politikai hatalma hajtotta végre a szekularizációt.

A szakszervezet alakításának „vadjával“ pedig korunkban nemcsak a szociálistákat és a ref. papokat lehet sujtani, hanem a gazdákat, iparosokat, gyárosokat, kereskedőket, tanárokat, tanítókat, hírlapírókat, színészeket, festőket, szobrászokat, köz és magán tisztviselőket, orvosokat, gyógyszerészeket és ügyvédeket is, egyszóval az egész világot.

Különben a szociálistáskodás minden művelt kereszténynek és a maga szegény népét szerető hazafinak közös erénye. Sőt még Apponyi Albert is kifogásolta egyszer, hogy a magyar politika gépezetéből hiányzik a „szociális olajcsepp“. A kath. egyház papjai, sőt főpapjai is — szociálistáskodnak. Az u. nev. ker. szocializmusnak bizonyára méltóztatott híré hallani. Maga XIII. Leó pápa is foglalkozott („De conditione opificum“) a munkáskérdéssel: noha ebben a foglalkozásban épen olyan kevés a köszönet, mint a P—f. uréban. Bár az is meglehet, hogy valamikor, valami aranyoskedvű órában P—f. ur is nyilatkozott olyan formán, mint a Bernáth István — „Népszavát“ árulató Dob-utcai sza-

tócsa, ki ezt mondá: „Nü? Hát kicsoda nem szociálista? Mindenki az. Én is az vagyok“.

De hagyjuk a tréfát. Komoly dolog ez nagyon. Hogy egy történettudós a jelent nem látja: ez nem megdöbbenő. De már az, hogy a multat se látja — legalább nem jól látja — igenis megdöbbenő. Tegye P—f. ur a kezét a szívére és vallja be, hogy ő hozzá a „szociálistáskodás“ vádjá nem illett. Ha ezt nem cselekszi: kénytelenek leszünk hasonló fegyverrel küzdeni ellene. Ő az O. R. L. E.-t, mert ez olyan fegyverekkel harcol, amilyenekkel — egyebek között — a szociálisták küzd — egyenesen szociálistáskodónak nevezi. Mi viszonzásul reakcionáriusnak nevezhetjük P—f. urat. Hiszen a szekularizáció barátait a híres borsodi levél tárgyalásakor azzal akarták bélyegezni a reakciók, hogy „az Owen szociálistáival és Franchon kommunistáival“ (Bezerédy Miklósnak, a veszprémi káptalan követének beszéde) egy huron pendülőknek állították őket. — *Ha az O. R. L. E. szociálista mert a szociálisták fegyvereivel küzd: P—f. ur reakcionárius, mert a reakcionáriusok fegyvereivel küzd. Ez tiszta sor.*

Ezzel a sajnálatos incidenssel kapcsolatban még rá kell mutatnom arra, hogy a protestantizmus addig volt nagy, míg a politikai és társadalmi szabadság zászlóvivője volt. A magyar protestantizmus elhanyagolt. „Cogitator“ sötét cikke a Debr. prot. Lapban — bár sokban téved — bizonyoságot annak, hogy e hanyatlás nagymérvű és köztudomású. E hanyatlás oka az, hogy a magyar protestantizmus a szabadság előharcosának dicső szerepét elfelejtette. Míg a szabadságért küzdött, vele tartott a leigázott nép. Most a nép ellene fordult: mert nem küzd a szabadságért, az emberi jogokért. Tisztelt lelkesztársak: jó lesz egy kicsit „szociálistáskodni“: a nép nyomoruságával és jogtalanságával törödni! A krisztusi szeretet követelménye ez. És egyházunk főlemelkedésének conditio sine qua non-ja. Legalább e sorok írójának ez a meggyőződése.

Jánosi Zoltán.

IRODALOM.

A második helvét hitvallás. A tiszántúli református egyházi értekezlet megbízásából az 1566. évi első kiadás latin szövege nyomán fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátva sajtó alá rendezte **Erdős József** a theologia doktora és professzora. Debrecen, 1908. Hegedüs és Sándor bizománya. XXXII+134 lap. Ára 2 korona.

Nagyon korszerű és hálás elismerésre méltó dolgot cselekedett a tiszántúli ref. egyházi értekezlet, midőn ezt a mi negyedfélszázados múltú nagybecsű szellemi örökségünket, a mai nyelvfejlődés színvonalán álló hű és gondos fordításban közrebocsátotta. A régi és többnyire latinizmussal teljes magyar kiadású példányok ma-már csakis nehezen szerezhetők meg, de ha megszerezhetők is: avult nyelvezetük miatt kevésbé használhatók. Valóban felesleges költségek voltak volna tehát, ha akármelyik előző magyar kiadást változatlanul vagy revisio nélkül utánnomattak volna, míg vi-

szont ezzel az új kiadással régen érzett szükségét látnunk kielégítve.

Uj fényt vet ez a kiadás a 16. századbeli helvét reformáció egyes mozzanataira, különösen pedig egész részletességgel megismerteti a mű íróját, tudniillik a reformációra szintén kiválóan áldásos hatású **Bullinger** Henrik reformátort, szól az ő életéről, tevékenységéről, hatásairól, irodalmi működéséről, továbbá általánosan ismert dogmatikai remekművének, a második helvét hittvallásnak keletkezése okáról, céljáról, jelentőségéről elterjedéséről, aztán befejezésül megvilágítja a mű folyamán jelzett történelmi mozzanatokat és különféle vonatkozásokat, oly kimerítő magyarázó jegyzetek keretében, a milyeneket az eddigi kiadásokban érezhetőleg nélkülöztünk. Ebből látható, hogy ez az új fordításban, korszerű alakban, szép tiszta nyomtatásban és jutányos árért közrebocsátott kiadás, az általánosan érzett szükségletet minden tekintetben kielégíti.

Olvasóinknak nem szükséges sem a művet, sem a most megjelent fordítást hangzatos szavakkal ajánlgatnunk. Elégséges csak jeleznünk, hogy ime itt a várva várt mű. Ha buzgó eleink, apáink és egész református egyházunk, sőt az egyetemes reformátusság idáig a legméltóbb tiszteletben és elismerésben részesítette e konfessionkat, indokolt és illő dolog, hogy mi, az ivadékok is megbecsüljük, megőrizzük, megismerjük, megértjük és épségben hagyjuk örökségül utódainkra ezt a századokon át erős bástyánkul bebizonyult vallástételt.

Távolról sem tartjuk azt egyenlő értékűnek a szentírással, sőt a biblia mellé sem helyezük oda mintegy kiegészítő mellékletül, avagy függelékül: hanem csupán annak tekintjük, aminek tekintették apáink is nevezetesen református keresztyén egyházunk és vallásunk apologiájának, védelmi iratának. Mert ez a mű, a biblia mint Isten beszéde alapján felmutatja és igazolja mindazokat a hitigazságokat, lelkiismereti jogokat és keresztyéni kötelességeket, amelyek minden hívőnek élethivatása és feladatai köréhez tartoznak és amelyeknek megoltalmazása, illetőleg teljesítése által kiki híven megfelel rendeltetésének, mint ember, mint honpolgár, mint keresztyén, mint Isten országának tagja egyaránt.

Annakokáért ránk nézve nem közömbös, sőt ugyancsak szükséges és indokolt ez a hitvallás ma éppen úgy, mint vala a múltban. Mert ha a többi keresztyén vallásfelekezetek görcsösen ragaszkodnak a magok vallástételi és védelmi irataikhoz, confessióikhoz és apologiáikhoz, ha folytonosan gondoskodnak arról, hogy hitőket és alkotmányukat az irodalom terén bizonyítgassák, igazolják, védelmezzék és terjesszék; ha a múlt és jelen összekötő kapcsául vallástételi irataikat tekintik és a más felekezetűek ellenében ősi elveikkel, történelmileg kifejlődött jogaikkal érvelnek: ugyan miért ne mutassunk rá mi is, református keresztyének, nyugodt önérzettel és nyílt bátorsággal arra a mi hitvallásunkra, amellyel mint lelki fegyverrel negyedfél század folyamán oly sok harcot vívtunk meg győzedelmesen és amellyel vitézkedünk s diadalmaskodunk bizonyára ezután is az Úr dicsőségére. Igen; a mi lelkünk vigasztalása erőssége és kalauza mindenha az Isten beszéde és jelszavunk a második helvét hitvallás eme jeligeje: „Szívvel hiszünk az igazságba, szájjal pedig vallást teszünk az idvességre.“ Róm 10, 10. Ismételtén a legbuzgóbban ajánljuk e művet lelkipász

toraink, tanítóink és kivétel nélkül minden magyar református család megérdemelt pártfogásába és figyelmébe.

S. G.

GYÁSZ-ROVAT.

Ferenczy Imre
1869—1908.

Még vasárnap lelkesen az igét hirdeté a buzgó gyülekezetnek s mind délelőtt, mind délután maga végezte a szolgálatot s már kedden szomorú temetésére szóltak a harangok s a templomban koporsója felett zokogtak kedvesei, hivei és busongva álltak jóbarátai, szerető kartársai és a valláskülönbség nélkül összegyűlt, lelke mélyéig megrendült gyásztiszteletet adó nagy közönség.

Hallottuk pedig, már évekké, hogy ez a hosszú életre teremtözött, hatalmas testű s még hatalmasabb tehetségű katérra termett ember nem a régi többé. Hogy az erős tölgy gyökerén, a mi jó barátunk lelkén belső féreg rág és szívét mondhatatlan bánat emészti. Mégis villámcsapásként hatott a hír gyászos elmulásáról, mely jófermán a csatamezőn szent szolgálata napján adatott meg neki s dicsfényrel ragyogta be gyors hirtelen, gyászos és szomorú halálát.

„Szép a halál a harcmezőn,
Vaiaki ott meghal dicsőn.
Bajtársi őt eltemetik,
Ijját, tegzét mellé teszik !“

Szép a lelkész hivatása s még hibái is fénylenek.

Szép a lelkész halála is, ha gyülekezete és kartársai is ott állanak a családdal együtt ravatalánál s megható midőn palástjával elfedik, bibliáját mellé teszik s úgy temetik, úgy kísérik a végső nyugovóra, hosszú gyászkiszérettel hideg sötét sirba.

Ferenczy Imrének, a mi jóbarátunknak és atyánkfiának a krassói egyház lelkészének, is-

kolalátogatónak, a nagybányai egyházmegye közalap kezelőjének, hitelszövetkezeti elnöknek, megyebizottsági tagnak a halála ilyen volt. Elragadtatott mint Ilyés. Temetése alkalmával hatalmas arányokban nyilatkozott meg felette a közrészvét első sorban gyülekezete részéről, mely halottjának vallotta, úgy siratta, virasztotta s temetését is magára vállalta. A meghatottságot nevelte a halál hirtelen volta, egyes véletlen körülmények, a bus téli idő, a koporsó a templomban, a nagy harang ütőjének az eltörése, a melyet a nép poetikus lelke a halotti alkalomba belemagyaráz, de a közrészvétet alapján a megboldogult lelkészi képességei, egyéni tulajdonai és szolgálata idézték elő.

Ferenczy Imre néh. b. e. Ferenczy Károly és Kiss Róza fia, ki Aranyosmedgyesen 1869. jan. 15-én született, nem volt közönséges tehetség. Kitűnt ez iskolai évei alatt, melyet Szatmáron, Debrecenben és Szigeten töltött ki. Még inkább a szakpályán, melyet Debrecenben végzett. Papi család fia, kitűnő adományokkal ment a pályára. Nagy emberek lábainál tanult s káplánkodott: Lónyán, Medgyesen, Szatmáron és főt. püspökünk oldalánál. Mint püspöki káplánt vitték Krassóra, ebbe a derék Szamospartii községbe, melynek lelkészei előtte sorban néh. Balla László, néh. Gergely Károly az apostol és dr. Ferenczy Gyula voltak mind neves papok s ő hozzájuk nem méltatlan utód.

Vele egy hatalmas egyházat erős kézzel kormányzó építő, rendező tehetségünk dőlt a porba. (Lelkészsége alatt szép iskolát emeltetett, a toronyba órát, nagy fentartási alapot 15,20,000 gyűjtöttek stb.) Egyénileg pedig egy mindig megbízható áldozatkész barátot, szellemes, ötletes embert és a közügyek lelkes bajnokát veszítettük el.

Hogy a szegény család mit veszített benne, nem is részletezem. Felesége Mátyás Irén, 2 árvája, bus édes anyja néh. b. e. Ferenczy Károly aranyosmedgyesi lelkész özvegye, testvérei s közöttük dr. Ferenczy Gyula nejevel Báthory Irénnel, sógora Szabó József tanácsbíró egyetlen leánytestvérének Ferenczy Laurának férje; feleségéről álló rokonai anyósa néh

Mátyás Frigyes MÁV. főellenőr özvegye, Mátyás Etelka, Gyulai Kálmán marosvásárhelyi ref. koll. tanár neje zokogtak bus koporsója felett.

Temetésén Tóth Dániel nagykölcsi lelkész, Sátor Dávid tanácsbíró és Oláh Sándor józsefházai pap szolgáltak. Kartársai közül ott láttuk a közeli távoli vidék papjait, azok között Balogh István tanácsbíró, Bogdán Lajos pettyéni, Balajthy sz.-kóródi, Papp József adorjáni, Szabó Károly ujlaki lelkészt és a többieket; a család és az elhunyt jóbarátait dr. Gergely György szigeti jogtanárt, Hajdu Péter vallásanárt. Tanítók is szép számmal voltak és méltán. Ferenczy Imre maga is okleveles tanító volt és a tanügynek, a tanítói karnak meleg keblü barátja. A világi tanácsbírákat Sinka Lajos képviselte, ki a temetés rendezésében is tevékeny részt vett a krassói nagy közönséggel együtt.

Igy bocsátottuk el végső útjára a mi jó barátunkat, a ki sok szép talentumokkal indult el utnak s a ki ily hamar elvégezte futását hivatalának és házasságának 12-ik, életének 39-ik évében. Megemésztette a pusztában való vándorlás, a mi egyházunk szerencsétlen oekonomiája, mely nem képes jól felhasználni embe-reit; a szenvedések a bánat (3 szép gyermeke halt el) a nehéz feladatok s a családja, egyháza s a magyarság sorsa feletti aggodalom és az ezekért való küzdelem. Mert küzdött és tusakodott; a közügyekből bő részét vette ki; a választásokba szívvvel lélekkel befolyt, eszméi érdekében szóval, tettel, őszinte bátor fellépéssel, de sohasem önhasznát keresve harcolt. Utolsó megmozdulása az O. R. L. E. és a lelkészkepzés érdekében történt. Szép cikke volt hattyu dal. Lelke még halála előtt is közvetlenül a Lelkesegyesület elleni támadásokkal foglalkozott. Ettől remélt szebb jövőndöt. A mit mi még csak remélünk ő már megtalálta. Legyen siri álma csendes, emlékezete áldott. Övéi pedig találjanak vigasztalást.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Gróf Degenfeld József főgondnok balesete.** A sikos jeges járdán gróf ur Ömél-tósága szerencsétlenül elcsuszott és jobb felső karját eltörte. A baleset szombat este történt. A főgondnok Márk Endre kollegiumi ügyészt látogatta meg, a ki erős influenzában feküdt. Az ő hatvan-utcai lakásáról tért haza a gróf s a piac-utcai aszfalt járdán történt a szerencsétlenség. A másnapi lapok közül csak egy adott értesítést az esetről, mert a gróf minden segítség nélkül maga ment Csikos orvos ur lakására s hajtattott ki onnét a közkórházba, hol karját kötölékbe tették. A vas ember e balesetet is olyan türelemmel viseli a mely általános csudálkozást kelt. Lakásán karos székben végezi és intézi temérdek teendőit, fogadja nagy számú látogatóit s azóta jóformán ágyában se pihent. Tört karja az orvosok véleménye szerint 6 hét alatt gyógyul. Balesete, mindenfelől rá irányozta a közérdeklődést, mely állandóan tisztelettel és szeretettel veszi őt körül s mely legtermészetesebben s legnagyobb mértékben a testület és a lelkészek és tanárok részéről nyilatkozik meg. Most is kitünt, hogy mily feltő kincsünk nekünk ez a gondviselés szerü emberünk, kinek gyors felgyógyulása mindnyájunk erős óhajtása és forró kívánsága.

— **A szoboszlai pap választás.** Már hónapokkal ezelőtt izgatottságba tartotta a kedélyeket a szoboszlói papi állásnak betöltése. Nem csak a miatt, mert külön-nél különb pályázók jelentkeztek, hanem még inkább a miatt, hogy ez a derék város lakossága a mult képviselő választások óta megvan hasonló önmagával és állandóan két pártra szakad. Most is ugy történt. Az egyik párt Szabó Zoltán debreceni s. lelkész, a másik Mészáros Lajos sápi lelkész körül csoportosulván. Még is nem közülök került ki a győztes. A hihetetlenül élénk választási harcban a két vezér jelöltet elhagyták emberei és az első választásból Demjén Ferenc érolasi és Szalóczy Pál tiszavalki (a jeles Bersier fordító) kerültek felül. Jan. 23-dikán vívták a döntő harcot, melyben Demjén Ferencz maradt felül 211 szóval. Sok szavunk lehetne ehez a választáshoz is, nem a jelöltekhez, a kiket mind derék férfiakkal ismerünk s nem is a megválasztott lelkészhez, Demjénhez, kinek őszintén szerencsét kívánunk és mint a hatalmas nagy szoboszlói egyház új papját szeretettel üdvözlünk, hanem a választókhöz. Mi lesz velünk, ha lelkész választások így felkavarják a köz békét s ilyen elkeseredett választási harcok szaggattják szét az egyház hiveit? S mi lesz a az elkeseredett harcban küzdő pártokkal? Szív-ből kívánjuk, hogy a választás eldőlte után mind a két fél megnyugodjék. S meg különösen Szoboszlón, hol a nagy egyházra nagy hivatás és nagy feladatok vára-koznak. E választás intő példa arra is, hogy a káplá-nok főnökeik oldalán hiven forgolódjanak. Demjén ez alapon nyerte el Szoboszlót.

* * *

— A Zoványi ügye. Hirt adtunk arról a fordulatról, mely ebben az ügyben és a pataki nagy perben beállott. A konvent elnöksége más kerület bíróságát delegálta ez ügyben. Most azt is közölhetjük, hogy e kerület: a dunamelléki egyházkerület, melynek elnöksége csak most vette kezébe a perbeli okiratokat s még ez ideig nem volt abban a helyzetben, hogy a kerületi bíróság tagjait összehívhatta volna. A törvény ezt az összehívást 30 nap alatt követeli. Ennyi idő kell tehát, hogy a gyűlöletes per véget érjen s vele egy méltatlanul üldözött ref. theol. tanárnak a kálváriája megszűnjék. De nem csak a Zoványi, a kit felfüggesztettek meghurcoltak, családjával együtt nélkülözésnek és nyomornak tettek ki, hanem mindnyájunk kétsége és aggodalma is. A mi Zoványival történt minden lelkeszséggel és tanárral megtörténhetik. Az ő ügye, mindnyájunk ügye, a kik nem gyűlölködünk s ez az ügy a dunamelléki egyházkerület bíróságának kezében a kik között ott van Nagy Dezső is, jó helyre van letéve.

„Békeség“-é vagy pedig „békesség“?

Kedves barátom!

Hogy az áldott békességnek mind ez ideig én is barátja voltam, bebizonyítottam a hallgatásommal. Nevezetesen azzal, hogy a Debr. Prot. Lapba azóta sem, hogy te vagy a szerkesztője, bár sokszor szutyongattál, pár rövid tudósításon kívül semmit sem irtam. Mert hát az embert sokszor megsebezi a pennája, abban a harcban, melyet a sajtó munkásai folytatnak, a sérelmek elkerülhetetlenek. Ezeknek nincs, nem lehet állandó békességök. Gondolám magamban, hogy boldog valóban csak az, qui procul a negotiis és bölcsen hallgatók vala. Most az ellenkezőképen, megszólalásommal kívánom igazolni békeség szeretetemet. Több mint bizonyos pedig, hogy sebet kapok, a miért a tudósok vitájába magamat beleártom, de szívesen elhordozom, csak hiba ne essék a békességben és a két s-nek valahogy megfoghatkozása ne legyen, mert a mennyei seregeknek a sokaságokkal a jó Károli Gáspár után emberemlékezett óta békességet hirdettünk és ugyanám sértette a szemünket s megbotlott a nyelvünk, mikor az Eröss Lajos pántensében és a te írásodban is békességet láttunk és olvastunk.

Az egészen természetes, ha Eröss L. meg nem hátrál mindjárt az első kardcsapásra s egy könnyen a magyar művészies írás nagy mestereinek, Baksay püspök bátyánknak sem adja magát. Kevésbé következetesnek látszol te, midőn meghajtod kévédet Eröss L. előtt s azt az állítást kockáztatod, hogy a tudomány szempontjából igaza van, holott Eröss L. maga is érezni látszik, hogy ingatag alapon áll s csak „egyelőre“ kénytelen ezután is békeséget írni. Reá

nézve a bizonytalanságnak az vetette végét, mert rájok, hogy a ság, ség képző főnévből is alkot másik főnevet, az így képzett főnevek rendesen gyűjtő fogalmat fejeznek ki és miután a békeséghez is a kollektív fogalmaknak ilyen kategóriája tartozik, tehát a többi hasonszármazású gyűjtő főnevek példájára csakis a béke főnévből lehetett és kellett az ördögös-ség képző segítségével származnia, ennek folytán egy s-sel kell írni. Bocsánatot kérek tőletek, de én ez okoskodásban a tudományt, a tudomány szempontjából való igazat nem vagyok képes feltalálni. A kérdéses szó — én már csak békességnek írom — kétségkívül kollektív természetű, de semmiképen sem tudom az Eröss L. által hivatolt s közvetlen főnévből származott emberség, hegység, barátság, bíróság, papság, katonaság gyűjtő főnevekkel egy kalap alá magyarázni. Az ember és emberség, a hegy és hegység stb. fogalmilag egészen mást jelentenek, ezeknél a képző valóban kifejezi a kollektivumot, míg a béke és békeség közt értelmileg, jelentés tekintetében épen semmiféle különbség nincsen. A béke után a ség teljesen felesleges cafrang vagy kolonc, a különben kedves és használatos (béke) szónak ilyenén kitoldása merőben szükségtelen és indokolatlan, sőt képzésileg helytelen s létjogosultsága sincs. És ha valaki azt az ellenvetést tenné, hogy ezt épen úgy el lehet mondani a békességről is, a béke mellett akkor ez is merőben felesleges: bár kimagyarázni magamat nem tudom, de mégis állítom, hogy nincs igaza. Ugy tetszik nekem, hogy az a gyűjtő fogalom, melyet a kérdés alatti szóban Eröss L. is észlel és érez, a békességben jut kifejeződésre s a mennyire egyes és mégis különböző jelenésük p. az erény és erényesség, az irgalom és irgalmasság, épen olyan a hasonlóság, és különbség a béke és békesség között. A mennyire nem kvadrál a min pedig alapszik az Eröss L. álláspontja, a békeség a hegységgel, a bírósággal, a katonasággal épen annyira hasonlatos és iker testvér a békesség a fentebb említett szintén kollektív természetű erényesség és irgalmasság szókkal. Ezeknek tulajdonképeni gyöke is elvont főnév, csak hogy ők magok nem közvetlen ezeknek a főneveknek, hanem az ezen főfőnevekből képzett mellékneveknek származékai. Épen ily elvitathatlan törvényes leszármazottja a békesség a béke főnévi töből képezett békés melléknévnek.

A két ss-t, a mire hivatkozol, a kettős mássalhangzót tehát itten nemcsak a helyes népegyetemes nyelvész találta ki, hanem tudomány és szóképzés

is igazolja, azért hát csak hadd maradjon, továbbra is a patensben is, közöttünk is békesség s kölcsönös szives jóakarát.

Keér 1908. jan. 21.

Kiss Bertalan,
ref. lelkész.

— **A kongrua expedialása.** A kongrua szétkülésében nem képes olyan gyors lenni az egyházkerületi pénztári hivatal, hogy innen is, onnan is sürgetést ne kapna. Január 21-én már csak egy kicsiny része expediatlan a kongruának, jó részt olyan helyre, a honnan a nyugta hibás alakban küldetett be, vagy pedig még nem érkezett meg. Hát a pénztári hivatal személyzete sem áll boszorkányokból, hogy lehetetlen munkát hajtsan végre. A rendes hivatalos teendők az év elején a nélkül is nagyon sok dolgot adnak, a kongrua tömege pedig villámgyorsasággal nem kezelhető kivált mikor nincs nap, hogy 5—6 sőt több hibás nyugta is ne érkeznek. Ezeknek a visszaküldése is sok munkával jár. A közel 400 kongruás egyház tételeit a gyámintézeti levonások s azoknak külön expedialása közel 600-ra emelik. Tessék végig nézni az elégedetlenkedőknek, hogy mit tesz 10—12 nap alatt 600 utalványt expedialni, a nyugták szövegét, összegét, bélyegét megvizsgálni, a tételeket egyenként számlakönyvezni a postára a tömeges feladást kellően két külön kimutatásban feldolgozni, 60—70 korona értékű postabélyegget felragasztani, hiszen a postahivatal csak a felvételtől is irtózik, mikor a kongruaküldés ideje eljön, és nem ok nélkül. Ezekhez járul az, hogy a pénztári hivatal személyzetéből kettő is beteg volt, s bár betegen is kénytelen volt dolgozni: de hát a beteg ember munkája nem lehet olyan gyors, mint az egészségesé, s főként éjjeli munkával kevésbé pótolhatja a hivatalos órákat. Ezeket méltóztassanak a sürgetők figyelemre méltatni, akkor aligha esik oly érzékenyen a jelentéktelen késés, mely nagyobb volna, ha az erdélyi mintára kezeltetnék a kongruaügy.

— **Az O. R. L. E. tagjaihoz.** E hivatalos közlöny 2-ik számában ugyan ezen cím alatt az az irányítás foglaltatott, hogy mindennemű pénz küldemények, tagdíjak, sajtóra való adományok nt. Csia Kálmán pénztárnok urhoz küldendők Etéd-re. (Udvarhely m.) Ezt az irányítást aként módosítjuk, hogy csak azon egyházmegyéből küldendők a pénzek közvetlenül Csia Kálmán pénztárnokhoz, a melyekben az O. R. L. E. ügyeinek vezetésére még nincsen megbízott egyén. Ilyen egyházmegye ez időszerint 16 van: névszerint Alsóbaranyabács, Kecskemét, Külsősomogy, Pest, Gyulafehérvár, Kalotaszeg, Kolozsvár, Szilágyszolnok, Dés, Nagysajó, Görgény, Nagyszeben, Erdővidék, Sepsí, Doba, Kézdi. A többi 40 egyházmegyében a pénzküldemények az egyházmegyei megbízottak címére küldendők, kik is ez uton felkéretnek, hogy a tagsági díjakat szorgalmazni beszédni és az egyesület pénztárnokához jegyzése mellett elküldeni méltóztassanak.

— **A gömöri egyházmegyéből** jelentik hogy ott december 12-ikén egyházmegyei lelkészértekezleti gyűlés volt. Többek között megállapodás történt arra nézve hogy az O. R. L. E.-be testületileg leendő belépés iránt

a tavaszi lelkészértekezleti gyűlésen fog a lelkészi kar határozni. Jelzik azonban hogy a többség már is az O. R. L. E. szükségessége mellett nyilatkozott. Mint érdekes jelenséget megjegyzik, hogy a Szikszay András Sárospataki Lapokban szereplése még az addig közönyös lelkészeket is ez O. R. L. E.-be leendő belépésre hangolta, s ez legközelebb nyilvánosan is megakarják Szikszaynak köszönni.

— **A mult számban jelentettük, hogy 56 egyházmegye közül 34-ben van már végrehajtván a szervezés.** Örömmel számolhatunk be újabb 6 egyházmegyéről, melyekben a szervezés munkáját buzgó, kiváló férfiak jobbra esperesek — vállalták magukra és részben hajtották végre. A mozgalom tehát gyorsan és nagy arányokban hódít, jelül annak, hogy az igaz ügy minden féle félremagyarázások és félreértések dacára is tisztán áll már a nagy többség előtt. Megérik és méltányolják a kitűzött célt, látják és elismerik, hogy a magaslatos célhoz az O. R. L. E. a legmegfelelőbb utat és eszközöket választotta. Csak előre hát, megállás nélkül ebbe az irányba. Szeretettel mely mindeneket elfedez hiszen és remél. Kitartással, mely minden siker záloga és biztositéka.

— **Egyházi aranykönyv.** Özv. dabasi Halász Gedeonné, született Schweinel Amália urnő és fia dabasi Halász Gedeon dr. egy drágakövekkel kirakott, remek művü arany kelyhet és tányért, — nádasi Sárközy István pedig egy értékes ezüst tálcát ajándékoztak a kápolnásnyeki ref. egyháznak. — Özv. Csizmadia Józsefné szül. Kóródi Erzsébet, s székesfehérvári ref. gyülekezet közönséges sorsu, de hitbuzgó tagja, az egyháznak alapítványi jeleggel 3000, a ref. nőegyletnek 400 koronát hagyományozott, a házi szegények között pedig 100 koronát rendelt kiosztani.

— **A Katholikus Népszövetség.** Mintegy három év óta, előkészület es szervezkedés után, a komoly megvalósulás útjára tért a Katholikus Népszövetség. Megalakulása küszöben áll. Január 26-án országos nagygyűlés lesz a fővárosban s formálisan megkezdí működését a Népszövetség, a melynek hir szerint máris százhuszezer tagja van. A nagygyűlésen beszédet mondanak Rakovszky István, Zboray Miklós, azután Prohászka Ottokár püspök is. Valamennyi a keresztyén szocializmus szellemében. A budapesti nagygyűlés után következnek országszerte rendezendő népgyűlések, elsősorban természetesen a néppárti kerületekben. A nagygyűlést követő első vasárnap, hir szerint, száz helyen tartanak népgyűlést, a melynek célja a szervezkedés — keresztyén szocialista alapon. Így hálóznak be a néppárti klerikálisok az egész országot.

— **Központi kath. helyiség a fővárosban.** A budapesti Ferencrendi szerzetesek a Kossuth Lajos-utcában lévő bazár helyiségeinek javarésztét bérbe adták a néppártnak, mely még ez év májusában atköltözködik oda. A ferencrendiek bazárja lesz otthona azoknak a katolikus intézményeknek is, melyek most a Szentkirályi-utcában vannak. A katolikus napilapok, hetilapok és folyóiratok nyomdája, szerkesztőségei, a katolikus egyesületek országos szövetsége, a katolikus népszövetség, a keresztyén szocialisták központi irodája, valamint a katolikus sajtóegyesület mind egy helyen mint középpontban fogják összegyűjteni erőiket. A Szent-

István-Társulat épületében nem marad más, mint maga a tárátság, míg a megüresedett helyiségeket raktárakká alakítják át.

— **Halálozások.** Kemenczky Károly, pákozdi ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, f. hó 7-én, 71 éves korában elhunyt. Temetése 9-én ment végbe, a melyen Urházy Lajos lovasberényi és Urházy Sándor kápolnásnyéki lelkészek végezték a szomoru szolgálatokat. — Jakabfalvai Jakabfalvi László földbirtokos, volt negyvennyolcas veressipkás őrmester, a tiszadadai ev. ref. egyháznak hosszú időn át volt főgondnoka, január 10-én életének nyolcvankettedik esztendejében, Tiszadada községben elhunyt.

— **A Délmagyarországi Közművelődési Egyesület a ref. egyháznak.** A Délmagyarországi Közművelődési Egyesület Széll Kálmán elnöklete alatt a mult héten tartotta gyűlését. Az egyesület összes vagyona 158.035 koronát tesz ki, az 1908. évi költségvetésben kisdédóvó föntartására 4000 koronát, nép- és vándorkönyvtárak teljes berendezésére 10.600 koronát, a magyar nyelv tanításában kitűnt tanítók es papok segítésére és könyvtárkezelői jutalmaztatásra 2350 koronát szavazott meg a választmány. Antal Gábor dunántuli ev. ref. püspök előterjesztette a szlavóniai magyar iskolák működésének adatait, melyek igazolják, hogy a kedvezőtlen közjogi és politikai helyzet mellett is a D. K. E. támogatásával kezdett védelmi törekvése a magyarságnak mindinkább előrehalad. Széll Kálmán meleg elismerését fejezte ki Antal Gábor püspök évtizedes, valóban nehéz és önfeláldozó munkássága iránt és indítványára a választmány köszönetet szavazott a püspöknek és ref. egyház érdemes tanítói és lelkészi karának, ez évre pedig 2000 koronát bocsátott Antal püspök rendelkezésére.

— **Hogy gondozzák Németországban a betegeket.** Kis Ebenezer néven Bodelschwingh német ev. lelkész az eskórosok hirneves vagy nyavalyatörösök részére új menhelyet építtetett. Az összes menhelyeken 23 ezer epileptikust és örültet, továbbá 12 ezer beteg gyermeket ápolnak.

— **A klérikalizmus előhaladása.** A karmeliták Pozsonymegyében 760 ezer koronáért nagy birtokot vásároltak kastélylyal, hogy innen egész felsőmagyarországra kiterjedő tevékenység központját rendezzék be. Mindenfelől megindult, tehát a klérikalizmus hatalmi törekvése.

— **Lelkészválasztás.** A gesztelyi (Alsó-Zemplén) ref. egyházközség január hó 6-ikán Kun Zoltán legyebényei lelkészt választotta lelkészévé.

— **Kálmán Farkas nótái.** Kálmán Farkasnak, a nem rég elhunyt, poetalekü gyomai református papnak hagyatékáéan több kuruc-nótát találtak. A dalokat Kálmán Farkas, ki a régi protestáns zene legalaposabb ismerője volt Thaly Kálmán magyar érzéssel teljes költeményeire írta. Kálmán Farkast olyanféle zeneköltűnek tekinthetjük, a milyen Pálóczy-Horváth Ádám volt a tizenkilencedik század elején. A régi egyházi zenén kívül, a szájhagyományban maradt ősi dalirodalmunkat is ismerte, a melyeknek nyomát megtaláljuk most kiadott nótásfüzetében is. Kálmán Farkas, Horváth Ádámhoz hasonlóan, régi népies és egyházi dallamokat hasz-

nált föl Thaly verseinek megzenésítésénél. Sztáray és Bethlen Gábor éneken kívül több balában megcsendül az elmúlt századok félig elfelejtett lirájának hangja, a mely teljes hatással érvényesül Thaly harcias kedvű költeményeivel. A füzet Kálmán Farkas özvegyénél kapható Endrődön. Ára négy korona.

— **Megint megszűnt egy prot. népujság.** A „Közérdek“ cím alatt harmadik évfolyamába lépő, Dobrai János szerkesztése alatt Karcagon megjelenő heti lap megszűnt. Csendes vizeken járó komoly, vallásos hangú, evangéliumi szellemű ujság volt. A Karcagi Magyar Evangéliumi Könyvnyomda adta ki, mely egyebek közt több épületes naptárral látta el a prot. közönséget, sőt a helvét hitvallást is kiadta. Fájdalom, ez a nyomda is megszűnt. Így megy tönkre nálunk minden prot. alkotás. Sokat a politika öli meg.

— **Százéves ifjusági könyv.** Eppen száz éve, hogy az első magyar ifjusági irat, Székér Alapos Magyar Robinzon-ja megjelent. Ennek a könyvnek 100 esztendő leforgása alatt sok olvasója volt. Az angol Defoe ismeretes Robinson Crusoe-jának (1719) utáizatai volt a német Campe átdolgozta az ifjuság részére. Ilyen cél lebegett Székér előtt is, persze jóval később. Hatással voltak rá a XVIII-ik század híres magyar utazói is: Benyovszky Móric gróf, társa Rontó Pál és a kalandos szabólegény. Jelki András. Az elsőnek története 1790-ben jelent meg angolul. Székér elbeszélésének tárgya, mint a cím is mondja, Ujvári és Miskei magyar vitézeknek viszontagsággal és azoknak a világ különféle részében történt csodálatos esetei. Ulvári kapitány hajótörést szenved, török fogságba kerül, a honnan megszabadul, de ismétlően elpusztul hajója, mig végre Velencébe érkezik, a hol viszontlátja nejét s vele ott letelepszik. Az elbeszélés tele van hazai vonatkozásokkal.

— **A „Vasárnapi Ujság“** január 19-iki száma első helyén Blaha Lujza két legujabb fényképét mutatja be a művésznő jubileuma alkalmából. Ezenkívül érdekes képek mutatják be Egyiptom nevezetességeit, a lebon-tásra kerülő budapesti Anker udvart, báró Rauch Pált, az új bánt stb. Szépirodalmi olvasmányok: Rákosi Viktor regénye, Jakab Ödön és Fodor Viktor verse, Zsoldos László elbeszélése, Fogazzaro regénye. Egyéb közlemények: magyarázó cikkek a képekhez, képek a románhatárról, Edvi Illés Ödön két humoros rajza, új rendszerű, tűz nélküli lokomotivok képei, a kereskedelmi bank új módszer szerint épülő háza, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Közintézetek s egyletek, Sakjáték, Képtalány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkróniká“-val együtt 4 k. 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. Egyetem-u. 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap“ a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

— **Evőeszközök és nászajándékoknak való disztárgyakról** sok száz fényképpel tarkított albumot állított össze Polgár Kálmán őrmester üzlete és raktarai Budapest VIII Erzsébet körut 29. sz. melyben a hazai ötvös ipar termékek szép sorrendben felvannak tüntetve. Ez a körülmény külön megemlítést azért érdemel, mert Polgár Kálmán a „Magyar Védő Egyesület“ tanúsága szerint a honi ékszeripar terjesztését fáradozik. Aki

tehát rendelkezésével nevezett céghez fordul, az nemcsak előnyösen vásárol, de egyben a hazai ipart is támogatja. Lapunk olvasóinak közvetlenül Polgárhoz intézendő felszólításra, a tekintélyes album — árjegyzék ingyen és bérmentve megküldetik.

— A félelvi kongrua megérkezése alkalmából szeretettel kérjük azokat a lelkész urakat, a kik a lap előfizetési díját esetleges hátralékot és a f. évi első részletet nem utalványozták, hogy azokat befizetni és a kiadóhivatalnak megküldeni sziveskedjenek.

Tartalom-jegyzék: Lux in tenebris. Vándor. — Egy kis elmélkedtető. Jánosi Zoltán. — Rejtélyek. Andrassy Kálmán. — P-f. ur reakcionarius. Jánosi Zoltán. — Irodalom. — Gyász-rovat. Ferenczy Imre. * * * — Különlék.

Felelősszerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

Pályázat.

Nyári menház vezetőnö állásra pályázatot hirdet a püspökladányi községi iskolaszék. Fizetés 8 óra havi 40 k. egész évi lakás, kert.

Pályázatok március hó 1-ig Kiss Ferenc elnökhöz küldendők.

Pályázat

a szeghalmi segédlelkészi állásra.

Fizetése: az egyház pénztárából és a lelkésztől hatszáz korona évnegyedenként előre fizetve. Lakás, fűtés, világítás, takarítás és koszt a lelkészlakon a lelkésznél. A mosatásról a segédlelkész gondoskodik.

Utiköltségre kap 20 koronát.

Kötelessége: a lelkészi teendőkben segíteni, az iparostanoncok és gazdasági ismétlő iskolások vallásoktatását hetenként egy-egy órán végezni. Az ismétlő iskola csak a téli félévben tart.

Kölcsönös felmondási idő 1 és fél hónap.

Az állomás március 1-én elfoglalandó. Az ajánlkozások alulírott lelkészhez küldendők.

Szeghalom, 1908. január 18.

Csánki Benjámín
ref. lelkész.

Pályázat.

A máramarosugocsi egyházmegyébe kebelezett *tivadari* lelkészi állomásra.

Javadalmazás: mely készpénzből, földhaszonélvezetből, legeltetési jogból és terményből áll hatóságilag 648 kor. 49 fillerre van értékelve, melyhez 950 kor. 58 fillér fizetésekiegészítés járul.

Megváltás tárgyát ez alkalommal semmi sem képezi.

A pályázati kérvények a II t. c. 16 §-ának 3-ik pontjában meghatározott módon 1908 január 31-ik napján Szikszay Zoltán espereshez Máramaroszigetre küldendők.

A megválasztott lelkész hivatalát a választás jogerőre emelkedése után azonnal köteles elfoglalni.

Kelt Debrecen 1908 január 2-án.

A püspök helyett

Dicsőfi J.
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

A garbolci ref. lelkészi állomásra pályázat nyitattik. Javadalom — lakás és kerten kívül — föld, termény, fa és szénában — hivatalos megállapítás szerint 763 k. 68, állami kifizetés 1089 k. 81 f.

Pályázati kérvények febr. hó 3-ig Széll György espereshez (Avasujváros Szatmár m.) küldendők. Az állás azonnal elfoglalandó.

Debrecen 1908 január 9.

A püspök helyett,

Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

A hevesnagykunsági egyházmegyébe kebelezett *mezőturi* egyik rendes lelkészi állásra.

Javadalom: 1-ször 101 kat. hold és 816 négyszögöl föld használata 2600 koronáért. 2. Oprekerti mintegy 600 négyszögöl föld használata 12 koronáért. 3. Készpénz 184 korona. 4. Terményár 960 kor. 5. Stóla váltáság 600 kor. 6. Temetési és kiadványozási stóla az egyh. ker. szabvány szerint. 7. Hat öl tűzifa természetben. 8. Lakás természetben. 9. A lelkészi földek adóját az egyház fizeti.

A pályázati kérvények az E. T. II. t. c. 18. §. értelmében is kellőképen felszerelve 1908. év Febr. 3-ik napjára Győry Lajos espereshez küldendők be (Kenderes Jásznagykunszolnok megye)

A hivatal, a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Megváltandó beruházás nincs.

Jegyzet. A lakás kérdésének eldőlteig lakbérül 800 korona fizetetik az egyház pénztárából; a stóla

váltság a díjlevél megerősítésétől függ, kevesebb azonban nem lehet.

Utólagos bejelentés folytán a beruházásra vonatkozó része a hirdetésnek oda módosítottatik, hogy a megválasztandó lelkész tartozik elődje örökösétől egy tanyaépület beruházási értékét 712 koronát megtéríteni.

Debrecen, 1908. január 8.

a püspök helyett

Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

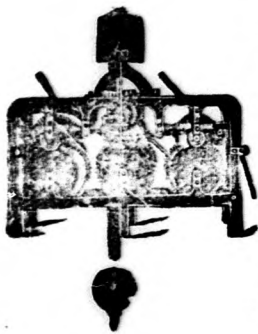
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebbben eszközi

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

— gőzerő berendezéssel —

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékos konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is be-foglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ ere-jéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy dél-után az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

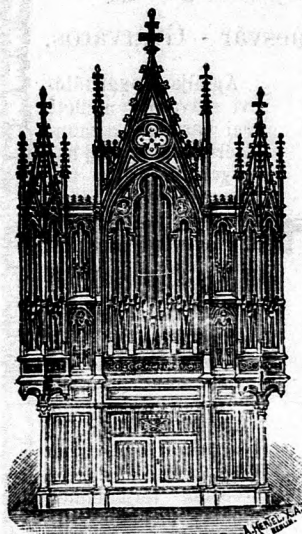
Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona építészeti műterem DEBRECENBEN.

Darabos-utca 7. szám alatt (a Collégium mellett.)
Fennáll 1883. óta.

Készíték a mai kor legteké-
tesebb vívmányai szerint bár-
mily rendszerű s nagyságu új
orgonákat, jótállás mellett. —
Orgona építézetem fennállása
alatt 193 év. ref. egyháznak
szolgáltam teljes megelégedé-
sükre munkámmal, melyeknek
jóságával, kiválóságával elértem
azt, hogy minden évben nö-
vekszik a cégem iránti biza-
lom, melynek folytán a múlt
évben üzletemet gépekkal sze-
reltem fel, hogy minden te-
kintetben a kor színvonalán
álljak.

Elvállalok régi orgonák
új szerkezetre való átalakítását
áthelyezését, tisztítását és ja-
vítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron. A nagy-
tisztelütű és tekintetes egyházi előljáróság szives párt-
fogásába ajánlva továbbra is magamat teljes tisztelettel

Kerékgyártó István
orgona építő.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. ———
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
organaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

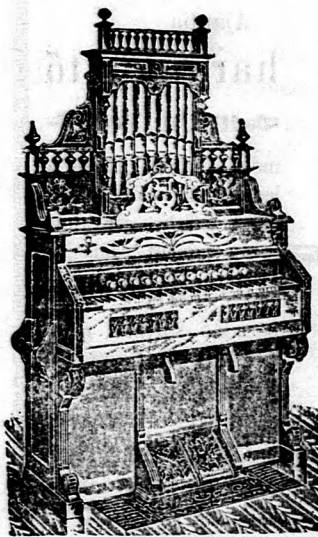
Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyárt-
mányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővárszol, ön-
magának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a
m. kir. zene-akadémia, színházak,
művészek stb. szállítója
BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minő
ségi összes **huros-, vouós- és fuvó-hangszerait**, szakértői és
feltétlen szolid áruk mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gor-
donka beillesztése után sokkal
jobb, erősebb és lágyabb hangol-
nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe
hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezes-
ség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját táalmányu (Rákóczi) Táro-
gató; általános elismert leg-
jobb, mely tökéletes solo hang-
szerré általam konstruáltatott is-
kolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása
különleges, szakszerű pontossá-
gal, jutányos árban; kezeség
minden egyes hangszernél. Ár-
jegyzék minden egyes hangszer-
ről külön, kívánatra bérmentve
küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapítottatott 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-
szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-
leumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken
vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászorra vagy papírra és ezeken kívül még számos e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálak, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emiék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes
stylusban, levéltári okmánytartók.*

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hirnevű az országban Teljes szavatosság mellett, szállít

harangokat

bárminő súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok,

mint régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modorú haranggal. Ajánlja továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyel nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.

LELKÉSZEGYESÜLET

Az Orsz. Ref. Lelkészek Egyesület hivatalos közlönye.

Ára külön küldve évi 5 korona. A lelkészegyesületi tagok a tagdíj fejében kapják.

Akadályok.

Minden mozgalomnak, ujtásnak ugy a magán, mint a közélet terén meg vannak a maga akadályai. Sima, kényelmes uton nem létesülhet semmi alkotás, a mióta a barázda áldásának egyik tényezője a verejték hullatás lett s még inkább mióta Babelnél az emberek nyelve összezavarodott. Legyen a mozgalom kisebb vagy nagyobb szerű; felületet érintő, vagy mélységig ható, kártékony, avagy áldásos: számos akadályon kell magát a siker végső állomásáig átal küzdeni. A siker édességét talán épen ez adja meg. A kifejtett munka, a hát mögött hagyott akadályok, a kövek, melyekben a lábaknak megütözése lett, a sebek, melyeket az utszéli tüskéi ütnek: alkotják épen azt az érdemet, amely nélkül az emberi küzdelemnek nem lenne meg a kellő méltósága.

Az általános törvény a mi mozgalmunkat sem kerülheti el. Épen azért nem kell meghátrálni és kétségbe esni az akadályok előtt, hanem türelmes megnyugvással fogadni és egyesületünk ethikai alapjával s a lelkészi status méltóságával megegyeztethető minden eszközzel leküzdeni és elhárítani azokat.

Az akadályok tárgyiak és személyiek. Tárgyiaknak veszem az elveket és nézeteket, felfogásokat is az állapotok mellett; de pusztán addig a határig, a mig tömeg jelenségeként állnak előttünk; mert az egyes egyének stigmatizált, szubjektív nézete már a személyi akadályok közé sorozható, magoknak az egyes személyeknek külön cselekvőségével együtt. Én a tárgyi akadályokkal foglalkozom, csupán elveket, nézeteket és felfogásokat csak olyan terjedelemben teszek bírálat tárgyává, a melyen kívül még a tömegjelenség általános jellegét magukon hordják; mert a személyi akadályokkal való foglal-

kozás a személyeskedés terére vinne; itt mozogva pedig egyesületünk ethikai alapjával és a lelkészi status méltóságával jönnék ellentétbe, Mit is kerülni első rangú kötelességemnek tartom.

Mozgalmunk teljes sikerének tárgyi akadályai első sorban is azok a példák, melyeket a mult a lehangolás hatásával állit elénk. Próbáltak már egyháztársadalmi mozgalmakat világiak és lelkészek együttműködésével vagy külön csak a lelkészek egyesülésével kontemplálva és ime csak tengődnek vagy végkép elenyésznek. Ott vannak a Magyarországi Protestáns egyelet, a Belmissziói egyesület, az egyházkerületi értekezlet, közpapak mozgalma, Kálvin szövetség. Nem tudtak mélyebb barázdákat szántani, nem tudták megmozdítani az egyháztársadalmi életet. Megvan azonban ennek a sikertelenségnek a maga mélyebb oka, a legujabb kor társadalmi mozgalmainak törvényében, a mi akarva, nem akarva hatása alá veszi ugy az egyesek, mint a testületek lelkiéletét s hiába igyekeznénk tiltakozni hatása ellen, az eredmény minden tiltakozásunk ellenére is megdöbentően bizonyít. Országos társadalmi mozgalmakat korunkban nem lehet másként életképesen szervezni, összetartani és vezetni, mint ugy, hogy annak csontvázat foglalkozási ágakból alkotjuk meg. A nagy általános szervezetbe kisebb, de már egyéniséggel bíró szerveket, szervezeteket kell fölvenni, s így tudjuk a nagy általános ideált az egyénhez hatékonyan közvetíteni, ugy tudhatjuk biztosítani a szerves élet folytonosságát és eredményességét. Ezt a törvényt nem értékelték az eddigi országos egyháztársadalmi mozgalmak s annak elhanyagolása és mellőzése aztán az eredménytelenségben bosszulta meg magát.

Igénytelen nézetem szerint az „Orsz. Protestáns Szövetséget“ életképessé, állandóvá és sikergazdaggá csak ugy tehetjük, ha annak csont-

vázául a már kiképzett egyházi és iskolai egyesületeket, testületeket állítandjuk be a többi alkatrészeket aztán a nagy általános egyháztársadalom egyéneiből szedjük össze.

Bár az Orsz. Ref. Lelkészegyesületről szólok, szándékosan említettem az Orsz. Prot. Szövetséget, mert én a lelkész egyesületet, mindig csak úgy szeretem tekinteni, mint ennek a nagyszövetségnek egyik alkatelemét; a nagy általános cél szolgálatában, mindig attól irányítva és életműködését arra irányozva. Öncéluságát csak annyira ismerem el, a mennyiben a lelkészek anyagi és erkölcsi érdekeinek istápolásával, védelmével, előmozdításával is foglalkozik, de ezeket az érdekeket is mindig a nagy egyetemes érdeknek rendelve alá.

Mivel az O. R. L. E. főcéljául a Prot. Szövetség megalkotását tüzte ki s magát ennek alapszabályszerű keretén belül, mint a lelkészi szakot képviselő szervet, alkatelemet helyezi el s mivel ennél fogva a társadalmi mozgalmak és alakulások természetes törvényének megfelelő, ezért nem lehet sikerének, életképességének kilátásait a fentebbi mozgalmak és alakulások sorának mértékével mérni s ezért nem jogosult a bizalmatlanság és lehangoltság a jövője iránt.

A mint az egyetemes felvilágosodás, nemzeti haladás és protestáns szabadelvűség nagy érdekeinek szolgálatában a többi protestáns egyházi és iskolai egyesületekkel és testületekkel összekapcsolódik s a közös munka háztartásában a megfelelő helyet elfoglalja, azonnal megszűnik minden előítélet, gyanúsítás, ellenszenv, a miben még most része van. Még most úgy tűnik fel, vagy legalább is úgy szeretik feltüntetni, mintha az öncéluság igényeivel a hatalmi tényezők elhelyezkedésében változást igyekeznék előidézni, mihelyt azonban az Orsz. Prot. Szöv. keretén belül alkalma lesz bizonyítani, hogy az egyetemes cél egyik munkás és hathatós eszközt képviseli, a hatalmi kérdés veszélyes vonatkoztatásaitól megszabadul és az általános elismerés nyugodt időszakába lép.

(Folyt. köv.)

Dr. Baltazár Dezső
elnök.

Az O. R. L. E.-re vonatkozó iratok.

Bevezetés.

Az O. R. L. E. eszméje nem a mai keletü, részben már megis volt valósulva és a bodrogereszturi

zsinatig jobbnnyira a papság kezében összeponosult az egyház hivatalos élete is.

Ha ezt a multat még sem foglaljuk le a magunk számára, oka az, hogy a mi egyesületünk nem klérus szerü zárt, hanem társadalmi szabad szervezkedés, a mely első sorban a lelkészek belső szakügyeit tartja szem előtt s csak annyiban foglalkozik más természetü tárgyakkal, amennyiben azokkal jó akaratulag minden ref. egyházi egyesület vagy hívó és polgár is foglalkozhatik.

A lelkészek anyagi és szellemi érdeke, munkaköre ez a mi igazi elemünk; az önkepzés, önfegyelmezés nagy munkája és az erők egyesítésének a mi saját dolgainkra való alkalmaztatása és felhasználása.

Igaz, hogy saját érdekeinket mi mindig az egyetemes ref. egyház és a magyarság világitásában szemléljük, de e felfogás nem méltatlan hozzánk magyar papokhoz és nem méltatlan azokhoz a törekvésekhez, a mikkel az előttünk járók egyengették az utat az orsz. ref. lelkész egyesület megvalósítása felé.

Eltelkintve az egyházmegyei lelkész egyesületektől két ízben gyűltek össze a ref. lelkészek országos tanácskozásra.

Elsőben a debreceni zsinat alkalmával 1880-ban. Erről a tanácskozásról Lévy Lajos sárkereszturi lelkész azt a feljegyzést adja, hogy a lelkészek országos egyesületét inkább tudományos célból tervezte körülbelül úgy, a mint a lelkész értekezleteket a debreceni theol. tanárok 1872-ben javallották.

Nem ilyen nyomon indult a Péntek Ferenc és társai által megindított közpapi mozgalom, mely az 1890-ik szept. 30-iki budapesti országos értekezletben érte el tetőpontját.

Ezen az értekezleten mintegy kétszáz ref. lelkész jelent meg, köztök több esperes, tanácsbíró és neves ember, sőt még a világiak is, kiket a lelkészek ügye iránti érdeklődés hozott össze. Nem a közpapok, hanem a ref. lelkészek színe-java gyűlt itt össze, kik közül a theologiai tanárok sem hiányoztak. Megjelentek a többek között: Asztalos György, Baksay Sándor, Begedi István, Peterdi Károly, Osváth Imre, Szabó Károly stb. esperesek, a budapesti theol. akadémia tanárai, továbbá Papp Károly, Kiss Albert, Heiszler József, Nagy Lajos, Gergely Károly, Vári Szabó S., Sütő Kálmán, Miskolci Dénes, Balogh Gy. Vasadi Balogh Lajos, Lévy Lajos, Szemes László, Horváth Sándor, Baksay László, Vörös Károly, Borcsák Endre, Csillag Lajos, Vári Sándor, Székely József, Mészáros Samu, Klimó Pál, F. Varga Lajos, Biki Károly, Péntek Ferenc, Kósa Ede, Kontra Imre, Kiss Benő, Szini Pál, Kallós Tivadar, Szabó Géza, Kájel József, Szabó Zsigmond, Szánthó Gábor, Székely Géza, Tatay Lajos, Vásárhelyi Zsigmond stb. lelkészek; a világiak közül Izsaak Dezső, Fráter Sándor, Miklóssy Márton, Dienes Ferenc, Katona Péter, Magyar István, Madarász József, Csiky Kálmán, Hamary Dániel és mások. Az előértekezletet Asztalos György nyitotta meg, a megalakulás Osváth Imre ny. esperes korelnök vezetése alatt történt. Elnökké választottak Asztalos György és Kovács Albert, jegyzökké Biki Károly és Miklóssy Márton, háznagygyá Szini Pál.

Ez az országos értekezlet vette fela 48. végrehajtásának ügyét és e végett rövid tömör felirattal fordult a konventhez s az ügyek vezetésére egy végrehajtó bizottságot alkotott. Ennek a végrehajtó bizottságnak

kellett volna az országos lelkész egyesület alapszabályait letárgyalni és azt megalakítani. Az idők folyamán azonban ez a fejlődés megakadt és a mai alkalomra maradt, melynek dátumait és a mennyiben lehetett okmányait itt veszi idő rendbe a szives olvasó.

1906. nov. 22-én előértekezlet tartatik Budapesten, mely a lelkész egyesület ügyeinek rendezésére Morvay Ferenc, nagyváty lelkész és esperes elnöklete alatt előkészítő bizottságot küldött ki. Ennek az előkészítő bizottságnak tagjai lettek: Kazay Sándor, Kerekes János, Hamar István, dr. Székely Ferenc, Seregély Dezső, Birtha József, Bary Sándor, Juhász László, Nagy Lajos, Csia Kalmán, Benedek Pál.

1907. jun. 2. és 3-ik napján az előkészítő bizottság Hajduöszörményben gyűlést tart és a lelkészi kongresszus idejét, tárgysorozatát, alapszabályait megállapítja.

1907. jul. 21. Morvay Ferenc az előkészítő bizottság elnöke szétküldi az alakuló gyűlésre szóló meghívót, melynek szövege szószerint a következő: Az orsz. református lelkészegyesület alakuló gyűlését f. évi szeptember hó 18-án s esetleg 19-én tartja meg Budapesten a nemzeti muzeum nagytermében. Az alakuló gyűlés tárgysorozata: Ünnepeles istenitisztelet a Kálvin-téri templomban. Beszédet tart dr. Balthazár Dezső, hajduöszörményi esperes. Innen vonul a testület a muzeumba, a hol 1. a bizottság elnöke előterjesztést tesz a bizottság működéséről. 2. Az alapszabálytervezet felolvasása, megvitatása és megállapítása. Előadó: dr. Székely József. 3. Alakulás, tisztviselők és választmányi tagok megválasztása. 4. Megokolt határozati javaslatok: a) Az 1848. XX. t.-c. végrehajtása tárgyában. Előadó: Hamar István theol. tanár. b) A ref. lelkészek fizetésrendezésének halaszthatatlan volta. Előadó: Nagy István kisujzállási lelkész. c) Az egyházi sajtó, közelebbről az egyesület közlönye tárgyában. Előadó: Csia Kalmán etédi lelkész. d) A papság teendői a kivándorlással szemben. Előadó: Péter Mihály gálszécsi lelkész. 4. Esetleges indítványok, melyek a gyűlést megelőzőleg aug. 30-ig az elnökhöz beküldendők.

Tehát megmozdul a magyar ref. lelkészek egyeteme, hogy nagy célokért egyesült erővel küzdjön! Azoknak az eszményeknek megvalósításáért, a melyek régi közös vágyunk, álmunk, reménységünk. A melyek eddig is összefűstek bennünket Istenországa, hazánk és egymás szeretetében, s a melyek ezután legjobb erőinket, széthuzást nem ismerő törekvésünket kell hogy képezzék. Magyar református lelkészek! Istennek szent lelke övezzenn fel titeket lankadást nem ismerő munkássággal. Mutassátok meg, hogy miként kell nagy ideálért kitartással küzdeni! Gyűljetek össze a magyar haza minden tájékáról és építgessétek a mi Sionunk falait!

A gyűlésen résztvenni kívánók ebbeli szándékukat, már a kedvezményes vasuti jegy kieszközlése céljából is, a bizottság elnökével, Morvay Ferenc ref. lelkész-szel (Nagyváty, u. p. Szentlőrincz, Baranyam.) közölgék.

1907. szeptember hó 17-én foly le az előértekezlet, melyen eleinte a 12-es bizottsággal a megjelent lelkészek is részt vettek s melyen a választásokra nézve a kijelölések is megtörténnek. Ugyan ez nap ismeretelési estély. 1907. szept. 18-án istenitisztelet a kálvintéri templomban, onnét átvonulás a Nemzeti Muzeumba. A lépcsőn gyülekező lelkészeket és kísérőiket

lefényképezik. Az alakuló gyűlést Morvay Ferenc megnyitja és a 12-es bizottság működéséről beszámol. Kor-elnöknek Balthazárt ajánlja, a ki az alapszabályok letárgyalása után egyhangulag nagy lelkesedéssel elnöknek is megválasztatik. S az emlékezetes székfoglaló beszédet tartja. Megválasztatnak sorba a többi tisztviselők is és az Országos Ref. Lelkészegyesület megalakul. A gyűlés azután a tárgysorozat többi pontjainak az előadásoknak a meghallgatásához kezd hozzá és sorban letárgyalja délelőtt dr. Hamar István szépen kidolgozott munkálatát s azután másnap sorban a többieket. De itt már nem szükséges semmi összefoglalás. Az olvasók lássanak, magunk is lássunk. Az idevonatkozó iratokat, a melyek sorát a Baltazár templomi imájával és beszédjével kezdjük meg.

1. Ima az O. R. L. E. megalakulása előtt 1907. szept. 17-én tartott istenitiszteleten.

Világosságnak és szabadságnak Istene! Szeretnek Atyja! Hálaadással borulunk le szent színed előtt. Lelkünket megihletted világossággal, hogy a földi nyomoruság kódén keresztül meg-lássuk az igazságot. Szívünket megihletted szeretettel, hogy egy akarat szerint gyülekeznénk messze tájak irányából atyai védő szárnyad alá parancsot venni, szabadulásért esedezni és abban egymást mint testvérek elősegíteni.

Magyar Izraeled lévi-nemzetsége gyűlt össze egy új jövőre Hóreb határhegyénél. Idegen istenektől akar szabadulni általad; a lelkére nehezült idegen istenekről. Elhajlott mivoltának maradvány foltjait akarja lelkesült fogadalom szent füzében elégetni előtted áldozatul, a szolgálai szellem, a gyáva türelem s a beteg szabadelvűség maradvány foltjait.

Halljuk lelkünkön átzendülni a parancsolatot: az elsőt, a nagyot; Szájad szózata zengi fenyegetve, jót akarva: ne legyenek néked én előtttem idegen isteneid! Ezzel oldod meg a rab bilincseit, a szolga nyögét, ezzel tisztítod a rácsapzott iszaptól a szárnyakat, hogy futhassunk, szállhassunk szabadon a tökéletesség országa felé.

Szent Lelked tüzetől tüzet fog lelkünk és áldozattal száll hozzád, Szent Fiad példájától lelkünk megittasul, felejtí mindazt, a mit szenvedett, nem lát, nem érez az igazság előtt semmi akadályt.

„Uram hajlistd le a Te egeidet és szállj alá.“ Hosszu utján járattál a sivatagnak; éhséget, szomjuságot küldtél ránk: égetőt. Oh tedd jelekké ezeket, mint az idők teljességének biztos jeleit.

Régen várjuk szenvedve, türve a bethlemi hajnalcsillagot; verejtékünkön, könnyeinken keresztül csillapító ivet vont a hit, Isten, mely

nek kuforrása irgalmasban, kegyelmedben, vagydon. A valóraváltás ime tette sarkal, hogy hitünket megmutassuk tettekkkel is, hogy oltárt építenénk annak a léleknek, annak az eszmének, é melylyel eme választott népedet magyar reformátussá tevéd.

Engedd ez oltáron meggyujtani és égni megolthatatlan lánggal Idvezitőnk evangéliumának tüzeit, járass ehez, mint teremtő erejű tüzforráshoz, engedj belőle meríteni világosságot, melegséget: az erő és-tenyészet két ő elemét ihlesd ezekkel intézményeinket, melyekkel a lelkek egyetemes szabadságát és világosságát szolgáljuk, küzdelmeinket, melyeket dicsőségedre folytatunk. Amen.

2. Egyházi beszéd.

Alapige: II. Móz. 20: 3.

Ker. gyülekezet! Izráel népe Egyptom termékeny Gósenében nyert hazát; de gabonáját másnak termelte, az építő-anyagot másnak készítette, másnak hordta össze. Ebben a háládatlan munkában szegény lett; a szegénység szolgává tette s a szolgaság kitepte lelke szárnyait; aláhullott a fényes magasságból, a hol az egy igaz Isten hite örök boldoggá teszi a lélek életét; aláhullott bizonytalan próbálgatások ingoványos pusztáira, a hol a lelki alacsonyág nem bir a föld felé emelkedni csak egy vonalnyit is. Nem tudja érzékelné az örök világosságot, tehát lidirc-fényt kerget; elfelejti a felhők fölötti szövetséges Istent, tehát idegen istenek után adja magát, azoknak áldozik.

A mennyei magasság Úrának, Istenének alá kellett szállani a földre, hogy a lélek világtalanjaival és siketeivel megértesse magát. Sűrű köd vonta be a Hóreb hegyét, melyet lábainak földi számolyául választott ki a Jehova. A sűrű ködöt „villámlások“ szeldelték keresztül; „mennydörgés“ rázta, reszketette s a mi földi elemhez ért az égi tűz, tüzet fogott s „füstölgő“ áldozatban szállt az ég felé. Megmutatta magát jelekben a Jehova s a fogjul ejtett lelkeknek elmondta mennyei akaratát, átadta örök törvényét a tiz parancsolatot, kezdetén a legnagyobbal: „Ne legyenek néked én előttem idegen isteneid.“

Tilalommal kezdi, és ez a tilalmi elem a tizparancsolat szent egészén uralkodó szellemként átvonul. Isteni bölcsesség! Előbb meg kell tiltani a gonoszt, hogy az erkölcsi áthatatlanság törvénye ki ne zárja a jót. A rabot feloldozni bilincseiből, a szolgát nyüge alól, a szárnyakat

a rájuk csapzott iszaptól megtisztítani, hogy futhassanak, szállhassanak szabadon, a próféták utján, a bethlemi hajnalcsillag után; törvény alapján a prófétáktól vezetve, az evangéliumig.

Ker. Gyülekezet! A magyar kálvinista pápáság — úgy érzem — mintha a Hóreb hegye alján gyült volna itt össze. A magyar Izráel lévinemzetsége összegyült felidézni a multat tanulság okából s megállapítani a közel jövőndő szabadulás utját, módját. Isten lelkéből ihletett törvényt szerezni, hogy a szerint járva, joggal prófétálhasson magának s egyházának jobb jövőt. A multat idézve lehetetlen meg nem állapítani az Egyptomba szakad Izráel népe s a magyar kálvinista egyház sorsa között a párhuzamot. A magyar kultúra éléstárait a mi általunk termelt szellemi gabona töltötte meg; a magyar alkotmányos és lelkiismereti szabadság, a magyar nemzeti állam épületéhez mi kutattuk fel tudásunkkal, mi ástuk ki ragaszkodásunk két kezével a téglanyagot; mi puhítottuk verejtékünkkel, könnyeinkkel, vérünkkel, mi égettük szilárdá lelkesültségünk szent tüzevel. Mi aggódtunk, fáradtunk, égtünk; mások nyugodtak, pihentek, hűsöltek a hideg számítás üzleteiben. Mi szolgáltuk az oltárt s az oltár hasznából mások éltek; mi önmagunkat adtuk áldozatul, mialatt mások önmaguknak rakták félre még azt is, a mit a lelkesültség a közöltárára helyezett. Ha veszélyben forgott a trón, vagy a haza, első voltunk, kedvesek voltunk; ha jött a béke, félreállítottak az első helyről, hogy nincsen rajtunk lakodalmi ruha. Így lettünk szegények. A háládatlan munka foszlánynya tépte rajtunk a ruhát, melyben néha éreztük a „fáraók tisztartóinak“ korbácsütéseit is. Háromszáz esztendőn által nem panasztuk a szűk kenyeret, nem hordtuk pírulva a foszlányos ruhát. Mások voltak az idők, a kor, a felfogás. Nem volt akadály és szégyen a szegénység. Az anyagi szegénységet pótolta a gazdag öntudat, az érdem, a dicsőség, melyből karbunkulusként ragyog a magyar alkotmány és nemzeti kultúra története.

Fordult az idő. A szédületesen haladó XX. század árát szabta mindennek; legnagyobb árát az anyagnak, legkisebb árát, értékét a becsületnek. A szegény kálvinista egyház csak most kezdte érezni igazán, hogy a világ nem a léleknek áll, hogy az anyag készsége nélkül a szellem versenyében is elmarad. Rozzánt paróchiák homályos zugában, aggódó lelkek szomorú tükréként, könnyező szemek néztek a kétes jövőbe: mi lesz a kicsiny seregből, melynek sokasága felett örülni kellene Isten törvénye szerint? In-

tézményeink omladozni, roskadozni kezdtek s a kisajátítás veszélyével álltak meg előttünk a haladó kor követelményei.

A szegénység nem tévesztette el szomorú hatását egyházunk szellemére sem. Az önértében nemesen büszke, szent hivatásában telmagasztosult, hajdan erős kálvinista egyház kérni kezdett! A szegénység odáig vitte, hogy kért! Ezt az utat mutatták neki. Bevezették egy idegen isten templomába; megtanították, miként kell ezután sorsát irányítani. Odaadni mindig többet-többet a lélekből; oda áldozni az egyéniség szent géniuszát, hogy csak a neve éljen tovább. Idegen istent plántáltak a lelkébe! a szolgai szellem idegen istenet. A tartozásból kegyelem lett; a jogból kérelem; Sion várából alamizsnán élő lazáretum.

Ne bélyegezzük hamis prófétáknak, a kik az idegen isten kultuszát segítettek kifejleszteni. A lelkünk megbénult, érzékünk megtompult, szívünk szunyadott. A jó szándékot nem szabad megtagadni tőlük. Szemük volt a látásra: nem láttak. Miként izetlenül meg lassanként az a drága só: a magyar kálvinista szellem ama sava, melyben a vallási és nemzeti érzés, felfogás, öntudat, hűség egyenlő százalékkal vannak képviselve; melyben az Isten hite megszenteli a hazafiságot, a hazafiság közvetlenebbé teszi az Isten hitét; az a só, mely ha megizetlenül, a magyar vallás-erkölcsi és nemzeti élet háztartásában nem pótolhatja semmi sem; Fülük volt a hallásra és nem hallottak, miként örlötte a szu a bércek cserkoronáját, mihelyt fedél alá vitték; nem hallották a titkos káröröm kacagását, mikor az első és a többi alázatos kérdés egy-egy rést ütött a történelmi bástya falán; amikor egy-egy talpalatnyit feladtunk a szilárd alapból, a melyen állva igényelni, követelni volt jogunk.

Türellem illik a keresztyénhez! Ezzel a dogmával bevezették az egyházat a fatalitás idegen istenének templomába, a hol a tétlenség az istentisztelet és a gyengeség érzése a vallás-erkölcsi tökély. Szabadelvűség illik a magyar protestánshoz! Ez a dogma elvezetett az egyéniség nirvánájának szomorú idegen istenéhez, a ki előtt az egyéniség eltakargatása, az idegen érdek istápolása, legyezgetése az egyedül tetsző áldozat.

Idvezítő Urunk is tanítja, parancsolja, hogy szolgáljunk; de ez a parancs nem szolgásgot, hanem szolgálatot jelent; hiszen szerinte nem szolgálak vagyunk, hanem szabadok; hiszen szerinte a szabadságban kell megállnunk. Ő is tanította, parancsolta, valósította a türelmet, de azért felháborodással utasítja el magától a kísér-

tőt; átkot mond rá, ha mennyei angyal lenne is, a ki más evangéliomot hirdet; a terméketlen fügefát megátkozza és megkorbácsolja a kufárokat. Az Ur Jézus lelke is sugárzott a világot átölölő szabadelvűség nagy eszméjétől, de azért lelke vonzalmának megvannak fokozatot jelentő övei. Nem, nem Jézus szerinti az a szellem, mely urrá, idegen istenné lett szívünk és lelkünk felett! Nem is csoda tehát ha bizonytalan próbálgatások ingoványos pusztáin kóboroltunk; nem csoda, ha lelki alacsonyság vett rajtunk erőt. Mindazonáltal nem szününk meg hivatalosoknak tartani magunkat az elsők között. Ugy tartjuk, hogy nekünk adatott a megromlott, elposványosodott keresztyénséget ujjá alakítani, visszavinni az egyedül helyes alapra: az evangéliumra; nekünk adatott a lélek világossága: lélekben, igazságban imádni Istent; nekünk a lélek szabadsága: lerázni a lelkiismeret szabad szárnyairól a bilincset, melyeket a római egyház rá rakott; nekünk jutott a hivatás és kötelesség: az evangéliumi telvilágosodás hatalmával, a krisztusi szeretet erejével, a biblia egyszerűség vonzó hatásával, lélekben, testben ujjá teremteni a világ megromlott fundamentumát. Nekünk adatott, magyar reformátusoknak: a méltóság, kötelesség és dicsőség nemzetfentartó, alkotmánybiztosító erőnek, oszlopnak, bástyanak lenni; nekünk a fegyver: a felvilágosodás fegyvere, mellyel ledöntsük a haladást, boldogulást nyugtató lelki sötétség akadályait. És mivé lettünk?

Lettünk színes zászló, fentartó kar nélkül; lettünk szalmaláng, parázs nélkül; lettünk egy se hideg, se meleg valami, a kik szeretnénk dicséretesek, érdeemesek, magasztaltak lenni, a nélkül, hogy tennénk valamit. Csak várjuk, hogy jöjjön, csinálódjék a haladás, álljon elő a kész, de az ujjunkat sem mozdítanánk érte; csak szeretnénk, ha nagyok, hatalmasok, virágzó volnánk, de minden fáradság és küzdelem nélkül. Hová lettek, hová tűntek dicső eleink, kik a hitért, Jézusért mentek, szívesen, lelkesülve, nem vendégségbe, nem vigalomba, mint a hová hivattak amaz új-szövetségbeli vonakodó hivatalosok, hanem a csaták vérvirággal nyitó téreire; nem maguknak töltöttek habzó kelyhet, hanem maguk csorgatták a vallásszabadság oltárára öntött vérüket. Hová lettek, hová tűntek Bocskay, Bethlen és zászlóik alatt diadalra törő eleink?! Elmultak, elenyésztek! Sugárzó emlékek tűzszlopától nem hevülünk, nem lelkesülünk, hanem fázunk, huzódozunk. Ilyen erkölcsre szoktattak a szegénység, nyomoruság sorvasztó iskolájában, a szolgálatnak házában, a sivatag

puszta uttalan utain a szolgálai szellem, a gyáva türelem s a beteg szabadelvűség idegen istenei.

Ker. Gyülekezet! Az idők teljességét anyagi és szellemi nyomoruság szokta megelőzni, hogy az éhség és szomjuság annál égetőbb legyen a szabadulás, az isteni segedelem után, s annál mélyebb a hála, a mivel a lelket a teljesülés, a szabadulás koszoruzza. Sorsunk sivatagjára tekintve, nem mondhatjuk-e tehát, hogy a magyar református egyházra, reánk, magyar kálvinista papságra nézve az idők teljessége érkezett: „Uram, hajlitsd le a te egeidet és szállj alá!” A bizonytalan próbálgatások vándorutján elérkeztünk a Hórebég. Várjuk az Urat, hogy szállna le! A hegyet köd takarja: a kiszámíthatatlan jövő köde. De a ködöt villámok szeldelik által: a szabadság szellemétől megihletett lelkek villámai, biztató ténnyel árasztva el a Hórebén túli téreket. A ködöt mennydörgés rázza, reszkelteti: a jogát kívánó akarat-erő. A lelkek villámfogójába belecsapott az égi tűz. Halljuk átzengetni lelkünkön az első, a nagy parancsolatot: „ne legyenek néked én előtted idegen isteneid”. A magyar kálvinista egyház lelke, szelleme szól hozzánk. Elénk tárja a dicső mult szent hagyományait . . . ő teremtette, feltámasztja a hithősöket . . . ő éltette mindezeket. Csodatettek! Dicső emberek! Ha láttukra az összehasonlítás szégyenpirt szöktet ábrázatunkra: törjük össze az idegen istenek oltárait, rontsuk le templomait, égessük le lelkünkről lelkesült fogadalom szent tűzével elhajlott mivoltunk maradványfoltjait!

Igy a tilalomnak eleget teszünk! De ez nem elég! Még ezután jő az igazi parancsolat, mely a megtisztult lélekbe a cselekvőség tartalmát viszi. Fel kell építenünk a tiszta magyar, hamisítatlan kálvinista szellem templomát, benne az elhagyott, de újra felismert Istennek oltárt emelni, nem mesterkél, formált, faragott kőből, „mert mihelyt a te kőfaragó vasadat arra vetéded, azonnal megtisztátalanítod azt”; az oltáron meg kell gyujtanunk az Ur Jézus evangéliumának tűzét, ehhez járni, mint termő erejű tűzforráshoz, ebből vinni világosságot, melegséget, az erő és tenyészet ememe két ő elmét, intézményeinkbe, melyekkel a lelkek egyetemes szabadságát és világosságát szolgáljuk, — küzdelmeinkbe, melyeket Isten dicsőségére folytatunk.

S ha a közel jövő szabadulás útját, módjait, törvényét megállapítani tanácsba kél a magyar Izráel lévi-nemzetsége: meglássa, hogy az ő törvénye evangéliumi igazság szerinti legyen; „mert ha a ti igazságotok feljebb nem

bővülködik az Irástudók és farizeusok igazságánál: semmiképpen nem mehettek be a menyneknek országába.” És meglássa azt is, hogy az ember csinálta törvénynek jelentőségét tul ne becsülje; „mert a törvény Mózes által adatott, de a kegyelem és valóság az Ur Jézus Krisztus által lett.” Ne gondolja, hogy a törvénnyel már elvégezte a cselekedet és élet dolgait; mert a törvény csak Krisztusra vezérlő mester, de az idvezülés hit által vagyon (Gal. III. 26.), a hit pedig cselekedetek nélkül megholt állat (Jakab II. 26.) Azért megmutassuk hitünket cselekedeteinkből, az Ur Jézus által a ki legyen minénk „ut, igazság és élet.” Ámen.

Dr. Baltazár Dezső.

3. Mélyen tisztelt Országos Gyűlés.

Szeretett Testérem az Urban!

Kibocsátott programmunk alapján s azért is, mert ez alakuló gyűlés összehívását s az előadandó tárgyak előkészítését a nov. 22-én, itt Budapesten tartott „az Orsz. Ref. Lelkészegyesület előkészítő Értekezlet, egy általa választott előkészítő bizottságra bízta, mely igénnyelenségemre ruházta az elnökség sulyos teendőit s erőmnek meg nem felelő terheit, mint e Bizottság elnöke kötelességemnek tartom annak működését előterjeszteni a következőkben:

1. A november 22-iki Értekezlet az előkészítő Bizottságot 12 tagból állította össze, lehető tekintettel az e kerületekre, melyekből és pedig Dunamellékről 3, Dunántulról 3, Tiszántulról 2, Erdélyből és Tiszáninnenről (mert több nem is volt) szintén 2—2 választott. Jegyzőkönyve hitelesítésével Hamar István és Vargha László tagokat bízta meg.

2. Az értekezlet pontosan körvonalozta a főbb elveket, melyeket a Bizottságnak működése s főleg az alapszabály tervezet megállapításában szem előtt kell tartania.

A bizottság tekintettel arra, hogy a 12 bizottsági tag az Ország különböző részein lakik s így a gyakori ülésezés sulyos anyagi akadályokba ütközik, alakuló gyűlését nyomban megtartván: Elnökül Morvay Ferencet választotta, alapszabály tervezet készítésével Hamar István és Dr. Székely József tagokat bízta meg, a kiket jegyzőkönyve hitelesítésével is megbízott. A bizottság határozatai ismereteseek. Az alapszabály tervezet végleges megállapítása végett a bizottság ülése a nagygyűlés előtt való napra határozottatott összehívandónak s kimondatott, hogy a nagygyűlés helye Budapest legyen, ideje május hónap.

Ezek így lévén, a Bizottság működéséről következőleg számolok:

I. A jegyzőkönyv hitelesítése.

A novemberi Értekezlet jegyzőkül: Dr. Székely József és Birta József tagokat választotta, valamint a 12 ő Bizottság is, melynek tagjai a már megnevezettek kivül: Dunántulról: Seregély Dezső és Borsi Sándor, Tiszáninnenről: Kerekes János és Kazay Sándor; Tiszántulról: Nagy Lajos és Juhász László; Erdélyből:

Csia Kálmán és Benedek Pál lelkésztársak. Az Értekezlet jegyzőkönyve némi sürgetés után csak f. év január 5-én érkezett hozzám, melyet én hitelesítés végett már jan. 8-án a fent megnevezett hitelesítőkhöz küldöttem. Ez a jegyzőkönyv jan. 31-én érkezett hozzám a hitelesítők egyike által eszközölt helyesbítésekkel, melyeket a tényeknek megfelelőnek találván, mint elnök elfogadtam.

II. Az alapszabályok tervezete.

A tervezőket megsürgetvén. Az alapszabály tervezet február végén jelent meg a lapokban.

Egyházi hatóságaink világi elemei részéről jutott kifejezésre a nem tetszés a miatt, hogy olyan egyházi testületet tervezünk, melyből a világi elemet gyakorlat ellenére elvből kizárjuk. Így Scylla és Charydis közzé jntottunk, melyek közt, úgy véltem, nekünk sem jobbra sem balra nem tekintve egyenesen és határozottan kell a kitűzött s pontosan körvonalozott cél felé haladnunk. Mindent elkövettem, hogy az általános elkedvetlenedés közt az ügyet előbbre vihessék. Előadók után tudakozódtam, leveleket írtam, de a siker kevés reményével. Láttam, hogy májusra, az ádáz harcok között a gyűlést fiaszó veszélye nélkül, kellőleg előkészíteni nem lehet, ugyanazért f. évi március 25-én körlevéllel kerestem meg társaimat, tudatva velök az ügyek állását, felhíván őket, hogy az alapszabályokra vonatkozó észrevételeiket juttassák hozzám, vagy egészen új tervezetet készítsenek, hogy ezekből állithassuk össze a végleges tervezetet. Nézetüket kértem arra nézve miként történjék a gyűlés összehívása. Tervezetet készítettem a gyűlés lefolyására vonatkozólag s szavazatukat kértem arra nézve, hogy az alakuló ülést nem halasszuk-e el a nyár végére, vagy szeptember közepére? A bizottság tagjai nagyban és egészben előterjesztésemet elfogadták. Közbejövén a jun. 2-iki Bocskay szoborleplezés terve Hajduböszörményben, újabb kérdésekkel kerestem meg őket, hogy nem lenne-e célszerű ok bizottsági ülésre összejönnünk? Igenlő válaszukra a Bizottságot összehívtam s az ott az alapszabály tervezet megállapította, mint szintén a gyűlés lefolyásának módozatait, az előadások tárgyát, az ünnepi szónokot s né-nely fontos kérdésekben is állást foglalt. Jegyzőkönyvét elő fogjuk terjeszteni.

III. A gyűlés összehívása.

A dolgok illetén állásában a gyűlés összehívása vált főfeladatunkká. A hajduböszörményi ülés az alakuló gyűlés napját meghatározván, írásbeli megkeresésemet személyesen vittem el a székes főváros polgármesteréhez, hogy az új városháza dísztermét e célra átengedni szíveskedjék. Örömmel jelenthetem, hogy a legkisebb előzékenységre találtam, mégis azzal a megjegyzéssel, hogy a szerda a főváros közgyűléseinek levén szánva, a gyűlés napját 17—18-ra téve érhetünk csak célt, a közgyűlések délután 5 órakor vevén kezdetüket. E változtatásba hajlandó voltam belemenni s a beadványban a napot ott helyben ki is igazítottam. Egy pár bizottsági tagtársam tanácsára a nemzeti muzeum méltóságos Igazgatóját kértem meg e terem átengedésére, aki köszönet és hála érette, kérésemet hazafias készséggel teljesítette, azzal a feltétellel, ha a résztvevők legalább 150-en leendenek, amivel szemben én 200 résztvevő tag felől garantiát vállaltam.

A meghívók szétküldése iránt a hajduböszörményi bizottság részletesen intézkedett. Dr. Baltazár Dezső

ügyünknek ez a derék előharcosa s lelkes zászlóhordozója a kinyomatás munkáját, egyes bizottsági tagok pedig a szétküldést vállalván magukra.

A meghívót megszerkesztve, az alapszabály tervezettel együtt jun. 25-én külotem el Dr. Baltazár atyánkiához s már jul. 8-án megkezdhettem azok szétküldését saját kerületemben s pár nap előtt teljesítettem, mint társaim is a többi kerületekben. Ezt onnan tudom, hogy már jul. 19-én s ezt történeti hűség kedvéért jegyzem meg, vettem az első jelentkezést Tiszáninnenről, honnan különben a legkevesebb résztvevő jelentkezett, majd azután sűrű egymásutánban a többi kerületekből, melynek következtében a jul. 31-re kitűzött határidőt aug. 20-ra toltam ki, de ez szintén elégtelennek mutatkozott, mert még szeptember 14-én is kaptam jelentkezést. Végső eredményül van szerencsém jelenteni, miszerint 527 jelentkezés történt. Legtöbb Tiszántulról 199, Dunántulról 100, Erdélyből 97, Dunamellékről 87, Tiszáninnenről 44 tag, kik közül 25 jegyet nem kért vagy lemondott, 1 az utolsó napokban jobb hazába költözött 12 elkésve jelentkezett. A jelentkezők neve, ha az m. tisztelt gyűlés kívánja, fel fog olvastatni.

Jul. 8-án a nagym. Ker. Miniszter urhoz folyamodványt intéztem kedvezményes jegyek nyerhetése végett, kiterjeszteni kívánván azt a családtagokra is. Kérelmem kedvezőleg, már jul. 20-án elintéztet nyert, mégis azzal, hogy a családtagoknak kedvezményt nem engedélyezhet. Az igazolványokat úgy kértem, hogy azokat magam állithassam ki a közbenjárásra Hamar helybenlakó tagtársamat kértem, kinek fáradozásáért elég köszönetet nem mondhatok, az Igazgatóság azonban úgy határozott, hogy azokat ő maga a betérjesztett s az állomásokat is kitüntető jegyzék nyomán maga állítja ki. Ez intézkedés szükségessé tette, hogy minden jelentkezőt külön levelezőlapon keressék meg, melyek kinyomatását s szétküldését ismét Hamar I. vállalta magára. Tájékoztásul megemlítem, hogy aug. 20-ig 428 jelentkezés történt s ezeket egyházkerületenként rendezve Bpestre küldtem majd a későbbi jelentkezőket időnként utána küldtem, de könnyebbég kedvéért az egészet betűrendbe csoportosítva, ez új jegyzéken 464 jelentkező volt aug. 25-én. A később jelentkezőket is újra meg újra felküldtem egész szept. 8-ig; az ezután történi 18 jelentkezést azonban felküldnöm már nem lehetett.

Szept. 4-én vettem 423 jegyet, melyből 1 elhibázottat igazítás végett vissza küldtem 1 kétszeresen küldetett s így maradt 421. A szétküldéshez kísérő levélre volt szükség s ez — a bizottság megállapodás hiányában — sok gondot okozott s az idő eltelt. A bizottsági tagoknak azonban írott meghívóval elküldtem, kiosztván közöttök a beérkezett indítványokat előadás végett. Az igazolványokat e hó 11 és 12-én küldöttem szét kísérő levéllel. A később értekezettek ismét Hamar b. tag volt szives szétküldeni, kivéve a legkésőbb jelentkezőket s azokat akik állomásukat vagy nem vagy hibásan jelentették be. A Déli vasutat is megkerestem, mely szintén 33 $\frac{1}{3}$ % kedvezményt engedélyezett elvben, de beadványomra 10 nap mulva válaszolt, ő is az állomások jelzését kívánva, melyet én gyanuval elvén már előbb beküldtem s közbenjárásra ismét Hamar társamat kértem fel, kinek szives fáradozásáért eléggé hálás lenni nem tudok.

Több mint 120 levél érkezett hozzám s ez az

oka, hogy a választ kérőknek kívánságát csak a legkivételesekben teljesíthetem.

IV. A bizottság szeptember 17-iki munkálkodásról a bizottság jegyzője által fölvetett jegyzőkönyv fel fog olvastatni s kérjük annak szíves tudomásul vételét.

(Folytatjuk.)

Morvay Ferencz.

VEGYESEK.

— **A beregi egyházmegyéből.** (Levél a Szerkesztőhöz, a beregi lelkész egyesület megalakulása.) Nagytiszteletű Szerkesztő Ur! A beregi ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezletének még mult 1907 év november hó 27-én kelt jegyzőkönyvét egyrészt örvendetes bizonyosságnak annak, hogy az országos református lelkész-egyesület „felhívó szózata” nem volt pusztába kiáltó szó, — legalább a beregi egyházmegye lelkészi karára nézve — nem, — másrészt buzdítóul a sem hév sem hidegeket — illetőleg az egyesület kebelébe belépni még mindig vonakodókkal szemben, — azon kérelem kapcsán vagyok bátor becses kezeihez megküldeni, hogy azt a „Lelkészegyesület” lapjába felvenni s már a legközelebbi számban közölni méltóztassék. Jegyzőkönyv felvételét az 1907 év november hó 27-én délelőtt Beregszászban tartott egyh. m. lelkészi értekezleten. Targyaltattott a f. év szeptember hó 18-án Budapesten megalakult országos református lelkész egyesület elnökének Dr. Baltazár Dezsőnek ugy egyh. megyei lelkészi értekezletünk elnökségéhez, mint az egyes értekezletünk elnökségéhez, mint az egyes értekezleti tagokhoz megküldött „felhívó szózata” melyben értekezletünk mint ilyen s annak egyes tagjai mint alkotó elemek felhivatnak az orsz. ref. lelkészi egyesület maga elé tűzött-zászlójára irt s alapszabályaiban kifejezésre juttatott, amely cél nem más nem egyéb, mint egyetemes prot. anyaszentegyházunk országos törvények s békekötésekben biztosított — de az idők folyamán megnyirbált jogainak az 1848 XX. t. c. 2-ik §-ában lefektetett elvek alapján leendő megvalósítása s mielőbbi érvényre juttatása, — kimondja egyhangu határozattal, miszerint ezen, az egész magyarországi prot. anyaszentegyház létérdekét biztosítani hivatott közös nagy cél elérésére szolgáló munkában — mint a nagy egyetemnek egyik tagja, szerve — részt kér önmagának is. E végből, összetartozandóságának jeléül bizonyítékául — belép az országos ref. lelkészi egyesület kebelébe, az ez által Kallós Tivadar és Nagy Lajos értekezleti tagok személyében megválasztott választmányi tagokat ily minőségükben a maga részéről is megerősíti, — őket értekezletünknek az országos egyesület ülésein leendő képvisellettal megbizsa s egyben a netalán időközileg felmerülhető sürgős és aktuális ügyek elintézésére Kallós Tivadar elnöklete alatt egy Vigváry Mihály és Pap János értekezleti tagokból álló végrehajtó bizottságot szervez. 2. Elnök indítványozza, miszerint, hangsúlyozása mellett annak, hogy az értekezlet elvárja, minden lelkész tagjától az orsz. ref. lelkész egyesület kebelébe való belépést — a jelen-

levők már most névszerint szöllittassanak fel ez iránybani nyilatkozatuk megtételére. Indítvány elfogadattván a jelenlevő 32 értekezleti tag, egyhangulag kötelezi magát az orsz. ref. lelkészi egyesület kebelébe leendő belépésre. Kelt Bulcsuban 1908. év január hó 16-án. Pap János ev. ref. lelkész ért. jegyző.

— **Kik vettek részt az O. R. L. E. alakuló gyűlésén.** Tiszáninneri ref. egyházkerületből. I. Abaujból 1. Kiss Lajos 2. Körössy Sámuel. II. Alsó-borsodból 48 lelkész képviselében: 1. Halászy József 2. Solyom Lajos 3. Dr. Tüdös István. III. Alsó-zemplénből a 61 lelkész képviselében 1. Hézsér Emil 2. Kazay Sándor. IV. Felső-borsodból a 49 lelkész képviselében, 1. Vadászy Pál esperes 2. Szuhay Benedek 3. Barna Gyula 4. Dávid János 5. Karap Géza 6. Beregszászy Ferencz 7. Bodnár István 8. Tóth János 9. Kerekes János 10. Bartha Mihály 11. Bartha Gyula 12. Nagy Ferencz. V. Felső-zemplénből a lelkészértekezlet képviselében 1. Péter Mihály, 2. Sütő Kálmán. VI. Gömörből 1. Jólsvay Dénes 2. Tomory Endre. VII. Tornából a lelkész értekezlet képviselében. 1. Fodor György. VIII. Ungból.

— **Tagdíjat fizettek az O. R. L. E. pénztárához** a) Az ev. ref. lelkészegyesület céljaira postán kezemhez juttattak: Patay Lajos 9 kor. Kocsis József, Lénárd Ede, G. Szabó Mihály, Szöllösy Antal 7—7 kor. Szabó Lajos, Kovács József, Kis József, Kazai Sándor, Zöld József, Jakucs Sándor, Kulcsár Sándor, Puskás János, Szemes László, Szeőke József, Kálmán Dezső, Iványos Soma, Széles Sándor, Szakács Lajos, Kovács Bálint, Lukácsi Imre, Horváth Antal, Biró Mihály, Darabos Sándor, mezőföldi lelkészi értekezlet 6—6 (hat-hat) kor Kazay Géza 4 kor. Szondy Géza, Győri János Baresa Lajos, Jakucs Lajos, Sándor Benő, Váranai Sándor, Lányi Árpád, Kis Károly, Csekei Dávid, Pólya Lajos, Pázmány Vincze, Patay Károly, Patay Miklós, Solyom Lajos 7—7 kor. Kutas Bálint 100 kor. Balla Endre 9 kor. Tiszabecs 203 kor. (folyt. köv.) Etéd (Udvarhely megye.) Csia Kálmán pénztárnok. — b) *Közvetlen az elnök kezéhez* Tóth Lajos, Bartha László, Szabó Antal, Béltéki Lajos, Török Vince, Dr. Baltazár Dezső, Sörös János, Bálint István, Szücs Gábor, Veres Géza, Duzs Dezső, Kovács Lajos, Laczák Dezső Szolnok Gerzson, Kállay Sándor, Baróthy Béla 6—6 kor. Mészáros Lajos 7 kor.

— **Kérelem az O. R. L. E. tagjaihoz.** Mint méltóztatik tudni, a válaszmány 1907 dec. 5—6 határozatával. 1. A valláserkölcsei élet felvirágoztatását. 2. a konfessziók újabb magyarázatos kiadását és 3. a gyakorlati lelkészek teendőinek irányítását munkáló bizottságon megalakításán reám bizta. Legcélhozvetőbbnek tartom a megalakulást önkéntes ajánkozás útján fogatatosítani. Így van reá reményem, hogy minden bizottság megnyeri a legmegfelelőbb erőket, a kik aztán kedvel fogják végezni szép feladatukat. Felkérem tehát szeretett szolgatársaimat, hogy ha és a mennyiben hivatottságot, hajlamot és kedvet éreznék magukban a fentebb elő sorolt bizottságokban kifejtendő munkálkodásuk útján is szolgálni az egyesületünk által kitűzött magasztos célokat, elhatározásokról engem mi előbb értesíteni méltóztassanak, megnevezvén a bizottságot a melybe belépni ohajtanak. Hajduböszörmény 1908. jan. Dr. Baltazár Dezső, elnök.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Faragó György (Debr. Prot. Lap) nyomdája.